

Pécsi Ítéltábla

Pf.III.20.021/2022/7. szám

A felperesek:

felperes1 (cím1) I. rendű

felperes2 (korábbi nevén felperes3 cím2) II. rendű;

felperes4 (cím2) III. rendű;

felperes5 (cím2) IV. rendű

A felperesek képviselője:

ügyvéd1 (cím3)

Az alperes:

alperes1 (cím4)

Az alperes képviselője:

jogtanácsos kamarai jogtanácsos

Az alperes érdekében beavatkozott:

ügyvéd2 (cím5) által képviselt beavatkozó1 (cím6)

A fellebbezési kérelmet előterjesztő fél:

felperes 130. sorszám alatt

alperes 131. sorszám alatt

A per tárgya:

kártérítés megfizetése

Az elsőfokú bíróság:

Kaposvári Törvényszék

A fellebbezéssel támadott határozat száma:

20.P.20.842/2017/128. számú ítélet

Í t é l e t

A másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság ítéletét – fellebbezett részében – részben, az alábbiak szerint változtatja meg:

– az I. rendű felperes javára megállapított 2.000.000 forint marasztalási összeget 6.000.000 (hatmillió) forintra és annak az elsőfokú ítéletben írt kamatára, az 1.642.485 forint marasztalási összeget 4.401.785 (négy millió-négyszázegyezer-hétszáznyolcvanöt) forintra felemeli. Az 1.642.485 forint marasztalási összeg egyes külön kamatozó részösszegeit

mellőzi, és helyett az alperest 274.450 (kettőszázhetvennégyezer-négyszázötven) forint után 2012. június 1. napjától, 45.000 (negyvenötezer) forint után 2012. július 31. napjától, 238.000 (kettőszázharmincnyolcezer) forint után 2012. augusztus 1. napjától, 277.195 (kettőszázhetvenhétezer-egyszázkilencvenöt) forint után 2013. július 15. napjától, 51.500 (ötvenegyezer-ötszáz) forint után 2014. január 20. napjától, 1.165.140 (egymillió-egyszázhatvanötezer-száznegyven) forint után 2015. január 15. napjától, 2.350.500 (kettőmillió-háromszázötvenezer-ötszáz) forint után 2017. április 15. napjától a kifizetés napjáig járó, az elsőfokú ítéletben írt mértékű kamat megfizetésére kötelezi;

– kötelezi továbbá az alperest, hogy fizessen meg az I. rendű felperesnek 2022. március 1. napjától kezdődően havonta előre, minden hónap 10. napjáig 10.000 (tízezer) forint háztartási, házkörüli kisegítői és 10.000 (tízezer) forint gyógyszerköltség járadékot;

– a II. rendű felperes javára megállapított 55.600 forint marasztalási összeget 257.955 (kettőszázötvenhétezer-kilencszázötvenöt) forintra felemeli. Az 55.600 forint marasztalási összeg egyes külön kamatozó részösszegeit mellőzi, és helyett az alperest 10.000 (tízezer) forint után 2012. június 1. napjától, 10.000 (tízezer) forint után 2012. június 4. napjától, 232.375 (kettőszázharminckettőezer-háromszázhetvenöt) forint után 2012. június 28. napjától, 5.580 (ötezer-ötszáznyolcvan) forint után 2012. június 29. napjától a kifizetés napjáig járó, az elsőfokú ítéletben írt mértékű kamat megfizetésére kötelezi;

– a III. rendű felperes javára megállapított 28.000 forint és ennek 2012. július 10. napjától járó kamata marasztalási összeget 801.500 (nyolcszázegyezer-ötszáz) forintra, ebből 800.000 (nyolcszáz ezer) forint után 2012. június 1. napjától, 1.500 (egyezer-ötszáz) forint után 2012. július 10. napjától a kifizetés napjáig járó, az elsőfokú ítéletben írt mértékű kamatokra felemeli;

– a IV. rendű felperes javára megállapított 1.500 forint és ennek 2012. július 10. napjától járó kamata marasztalási összeget 1.750.760 (egymillió-hétszázötvenezer-hétszázhatvan) forintra és ebből 1.500.000 (egymillióötszáz ezer) forint után 2012. június 1. napjától, 9.960 (kilencezer-kilencszázhatvan) forint után 2012. június 4. napjától, 240.800 (kettőszáznegyvenezer-nyolcszáz) forint után 2012. augusztus 1. napjától a kifizetés napjáig járó, az elsőfokú ítéletben írt mértékű kamatokra felemeli;

– mellőzi az I. és II. rendű felperesek perköltségben, kereseti eljárási illetékben, és állam által előlegezett költségben való marasztalását, és kötelezi az alperest, hogy fizessen meg tizenöt napon belül az I. rendű felperesnek 931.600 (kilencszázharmincegyezer-hatszáz) forint, a II. rendű felperesnek 286.800 (kettőszáznyolcvanhatezer-nyolcszáz) forint, a III. rendű felperesnek 101.800 (százegyezer-nyolcszáz) forint, a IV. rendű felperesnek 222.300 (kettőszázhuszonkettőezer-háromszáz) forint elsőfokú eljárásban felmerült perköltséget;

– mellőzi az alperes feljegyzett eljárási illeték megfizetésére kötelezését, míg az alperes által fizetendő állam által előlegezett költség összegét 203.805 forintról 1.031.700 (egymillió-harmincegyezer-hétszáz) forintra felemeli.

A fentieket meghaladó fellebbezett részében az elsőfokú bíróság ítéletét helybenhagyja.

Kötelezi az alperest, hogy fizessen meg tizenöt napon belül az I. rendű felperesnek 190.800 (százkilencvenezer-nyolcszáz) forint, a II. rendű felperesnek 13.000 (tizenháromezer) forint, a III. rendű felperesnek 25.400 (huszonötezer-négyszáz) forint, a IV. rendű felperesnek 54.700 (ötvennégyezer-hétszáz) forint másodfokú perköltséget.

Kötelezi a II. rendű felperest, hogy fizessen meg az államnak – külön felhívásra – 82.900 (nyolcvankettőezer-kilencszáz) forint feljegyzett fellebbezési eljárási illetéket.

Az ítélet ellen fellebbezésnek helye nincs.

I n d o k o l á s

Az elsőfokú bíróság által megállapított tényállás szerint a házastárs I. és II. rendű felperesek és gyermekeik, a III. és IV. rendű felperesek 2012. június 1. napján az I. rendű felperes által vezetett Suzuki Swift típusú személygépkocsival helység1 község és helység1 határátkelőhely közötti útszakaszon szenvedtek közlekedési balesetet, mert a beavatkozó által üzemben tartott munkagép egy előzési manőver közben szabálytalanul eléjük kanyarodott.

Az I. rendű felperes a homlok és az orrhát kiterjedt hámfosztását, hámhorzsolásait, az elülső mellkasfal zúzódását, a jobb oldali V. borda, a bal oldali II-III. bordák, a szegycsont és a jobb sípcsont belső térdízületi nyúlványának törését; a II. rendű felperes a homlok jobb oldalának, valamint a jobb alsó szemhéjnak a többszörös üveg okozta lebenyezett sérüléseit, az elülső mellkasfal zúzódását, a bal oldali orsó- és singcsont elmozdulással járó töréseit és a nyaki gerinc rándulását; a III. rendű felperes a bal arcfél, valamint a jobb lábszár bőr alatti bevérzését, míg a IV. rendű felperes a sípcsont elmozdulás nélküli ferde irányú törését szenvedte el.

A Pécsi Ítéltábla Pf.VI.20.013/2019/27. számú rész-közbenső ítéletével a Kaposvári Törvényszék 31. sorszámú rész-közbenső ítéletét fellebbezett részében megváltoztatva megállapította, hogy a felperesek 2012. június 1. napján elszenvedett közúti balesetből származó teljes káráért az alperes köteles helytállni.

A felperesek keresetlevelük előterjesztésekor a formanyomtatványon a Lili utónevű gyermeket III. rendű, a Lotti utónevű gyermeket IV. rendű felperesnek jelölték, lajstromozásuk is ennek megfelelően történt. Ennek ellenére a felperesek a per során Lottit hivatkozták III. rendű, Lilit IV. rendű felperesként. A másodfokú bíróság a rendűséget a lajstromozásnak megfelelően követte, és a felperesi nyilatkozatokat ehhez igazítottan értelmezte.

Az I. rendű felperes többször módosított kereseti kérelmében

- Ø nem vagyoni kártérítés címén 7.000.000 forint,
- Ø kórházi kényszervásárlás költségére 3.250 forint,
- Ø figyelmességi csomag költségére 10.000 forint,
- Ø ruházatban keletkezett dologi kárra 39.000 forint,
- Ø gépjárműkára 300.000 forint és mindezeknek a tételeknek 2012. június 1. napjától a kifizetés napjáig járó törvényes mértékű késedelmi kamata (a továbbiakban: kamata),
- Ø gépjármű pótlásával kapcsolatos költségekre 51.500 forint és ennek 2014. január 20. napjától járó kamata,
- Ø látogatásokkal és kontrollvizsgálatokkal felmerült útiköltség és kísérő költségeire 293.035 forint és ennek 2013. július 15. napjától járó kamata,
- Ø élelemfeljavítás címén 84.000 forint és ennek 2012. augusztus 1. napjától járó kamata,
- Ø gondozás ellenértékeként 313.600 forint és ennek 2012. augusztus 1. napjától járó kamata,
- Ø háztartási, házkörüli, mezőgazdasági és állattenyésztési kisegítő költségére a 2012. június 1. napjától 2013. december 31. napjáig terjedő időszakra 2.031.775 forint és ennek 2013. április 1. napjától járó kamata, a 2014. január 1. napjától 2020. december 31. napjáig terjedő időre további 7.570.080 forint és ennek 2017. június 1. napjától járó kamata, 2021. január 1. napjától kezdődően havi 110.065 forint járadék,
- Ø a tejtermelésből elmaradt jövedelem pótlására a 2014. január 1. napjától 2021. december 31. napjáig terjedő időre 8.964.290 forint és ennek 2018. január 1. napjától járó kamata, valamint 2022. január 1. napjától havi 80.735 forint járadék,
- Ø gyógyszerköltségre 2012. június 1. napjától kezdődően havi 15.024 forint járadék, a hátralék középidoarányos kamata,
- Ø jövedelemveszteség címén 90.000 forint és ennek 2012. június 15. napjától járó kamata megtérítését kérte.

A II. rendű felperes többször módosított kereseti kérelmében

- Ø nem vagyoni kártérítés címén 3.000.000 forint és ennek 2012. június 1. napjától járó kamata,

Ø gyermekülésekben keletkezett dologi kár címén 35.000 forint és ennek 2012. június 1. napjától járó kamata,
Ø látogatással és kontrollvizsgálatokkal felmerült útiköltség és kísérő költségére 5.580 forint és ennek 2013. június 29. napjától járó kamata,
Ø figyelmességi csomag költségére 10.000 forint és ennek 2012. június 4. napjától járó kamata,
Ø élelemfeljavítás költsége címén 31.500 forint,
Ø gondozás költségére 117.600 forint,
Ø háztartási, házkörüli, mezőgazdasági kisegítő költségeire 94.525 forint és az utóbbi három tétel után 2012. június 28. napjától járó kamat megfizetésére kérte kötelezni az alperest.

A III. rendű felperes

Ø nem vagyoni kártérítés címén 1.000.000 forint és ennek 2012. június 1. napjától járó kamata,
Ø hazaszállítás költségére 4.980 forint és ennek 2012. június 2. napjától járó kamata,
Ø gondozás költségére 27.300 forint és ennek 2012. június 1. napjától járó kamata megfizetésére kérte kötelezni az alperest.

A IV. rendű felperes

Ø nem vagyoni kártérítés címén 2.000.000 forint és ennek 2012. június 1. napjától járó kamata,
Ø kórházból haza- és kontrollvizsgálatra szállítással felmerült útiköltség és kísérő költségére 9.960 forint és ennek 2012. június 4. napjától járó kamata,
Ø élelemfeljavítás költségére 84.000 forint és ennek 2012. augusztus 1. napjától járó kamata,
Ø gondozás költségére 313.600 forint és ennek 2012. augusztus 1. napjától járó kamata megfizetését kérte.

Az alperes ellenkérelme nagyobb részben a kereset elutasítására irányult.

Az elsőfokú bíróság az alperest az I. rendű felperes részére 2.000.000 forint nem vagyoni kártérítés, ennek 2012. június 1. napjától a kifizetés napjáig járó, a késedelemmel érintett naptári félév első napján érvényes jegybanki alapkamattal megegyező mértékű kamata, 1.642.485 forint kártérítés és ebből 14.450 forint után 2012. június 1. napjától, 348.035 forint után 2012. június 10. napjától, 60.000 forint után 2012. augusztus 1. napjától, 90.000 forint után 2012. szeptember 15. napjától, 1.100.000 forint 2016. január 1. napjától a kifizetés napjáig járó fentiek szerinti kamat; a II. rendű felperes részére 2.000.000 forint nem vagyoni kártérítés, ennek 2012. június 1. napjától a kifizetés napjáig járó, a fentiek szerinti kamata, 55.600 forint kártérítés, ebből 26.850 forint után 2012. június 10. napjától, 28.750 forint után 2012. szeptember 15. napjától a kifizetés napjáig járó, a fentiek szerinti kamat; a III. rendű felperes részére 28.000 forint és ennek 2012. július 10. napjától a kifizetés napjáig járó, a

fentiek szerinti kamata; a IV. rendű felperes részére 1.500 forint és ennek 2012. július 10. napjától a kifizetés napjáig járó, a fentiek szerinti kamata megfizetésére kötelezte, ezt meghaladóan a keresetet elutasította.

Az I. rendű felperest az alperes részére 1.000.000 forint perköltség, az államnak 650.000 forint feljegyzett illeték, az II. rendű felperest az alperes részére 400.000 forint perköltség, az államnak 650.000 forint feljegyzett illeték, az alperest 248.000 forint feljegyzett illeték megfizetésére kötelezte.

Ítéletének indokolásában felhívta a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (a továbbiakban: 1959. évi IV. törvény) 355.§ (1)-(4) bekezdéseit, 356.§ (1)-(3) bekezdéseit, 319.§ (1) és (2) bekezdését, 360.§ (1) bekezdését.

Az I. rendű felperes egyes vagyoni kárai közül a személygépkocsival kapcsolatos kárigényt azért nem találta alaposnak, mert az I. rendű felperes javítási számlát, a gépjármű értékesítéséről, új gépjármű vásárlásáról szóló szerződést, számlát, bizonylatot nem csatolt, így a kárösszecszerűségét nem bizonyította.

Az I. rendű felperes látogatási és kontrollvizsgálatokkal felmerült költségét és a kísérő költségét a keresettel egyezően állapította meg, mivel a hozzátartozók a balesetet követően a kórházban, majd a lakóhelyükön is gyakran látogatták, illetve szállították a felpereseket.

Elutasította a figyelmességi csomag iránti igényt, mert a kórházi ellátás részeként a felperesek megkapták az alapvető élelmészeti cikkeket, ezért az édességek, gyümölcsök megvásárlásával többletköltség nem merült fel.

A gondozás, élelemfeljavítás körében arra volt figyelemmel, hogy az I. rendű felperes a keresetlevelében tényként jelölte meg, mennyi ideig tartózkodott otthon, mikor lépett ismét munkába, mennyi ideig szorult gondozásra, élelemfeljavításra. Mivel a ténylegesen felmerült költségeket kell megtéríteni, az elsőfokú bíróság az orvosszakértői véleménnyel szemben ezt az időszakot vette alapul a költségek meghatározásakor. Élelemfeljavítás címén ezért az alperes által elismert havi 10.000 forint összeget 2 hónap időtartamra 20.000 forintban állapította meg.

A gondozás körében a keresetben megjelölt 2,5 hónapot vette figyelembe a 16 hét helyett. Az alperes által elismert 35.000 forintban állapította meg az I. rendű felperes kárát, arra is tekintettel, hogy a felperesek együtt lábadoztak, egymásnak is segítséget tudtak nyújtani, illetve a részükre segítő harmadik személy egyidejűleg mindegyiküknek segíteni tudott.

A kieső házkörűli, mezőgazdasági, állattenyésztési munkák körében mérlegelte, hogy az I. és II. rendű felperesek ellentmondásos nyilatkozatokat tettek, a mezőgazdasági, állattenyésztési szakértői vélemény beszerzését követően emelték fel a keresetüket. Mivel a kereset benyújtásakor nem a szakértői véleményben kimunkált adatokat vették figyelembe, nem állították, hogy havi 780.000 forint nagyságrendű bevételük lett volna a tejtermelésből és ehhez havonta több mint 100.000 forint összegben vettek igénybe kisegítő munkaeerőt, az elsőfokú bíróság arra következtetett, hogy ezt a tevékenységet a felperesek nem folytatták. Az I. rendű felperes terhére értékelte, hogy a valóban felmerült kár, a valóban felmerült költségek és a ténylegesen elmaradt haszon körében semmilyen bizonyítékot nem terjesztett elő, az őstermelői igazolványához rendelt betétlapokat nem őrizte meg, a Nébih adatközlése szerint az őstermelői nyilvántartásba nem jelentett be földterületet és terméket sem, a személyi jövedelemadó bevallásaiban csak a bérjövödelmét szerepeltette.

Emellett az elsőfokú bíróság tekintett az I. és II. rendű felperesek házasság felbontása iránti perében keletkezett iratokba, és ennek alapján rögzítette hivatalos tudomásként, hogy az I. rendű felperes a bontóperben azt adta elő, jogviszonyát a rendőrségnél ő akarta megszüntetni, mert a földekkel kapcsolatos kiadásokat nem tudta egy fizetésből fedezni. Ugyanitt az I. rendű felperes elmondta, hogy rendszeres gyógyszerköltsége nincs, egészségi állapotában munkaképességet korlátozó tényező nincs. A II. rendű felperes és a meghallgatott tanúk bontóperi vallomása szerint a családi gazdaság nem működött, minden pénzüket, energiájukat felemésztette, az anyagi segítséget, kölcsönöket nem tudták fizetni, nem jött be a tehenészet. A házastársak között a gazdálkodás kérdésében nem volt egyetértés, a II. rendű felperes kérésére sem számolta fel azt az I. rendű felperes. Mivel az I. és II. rendű felperesek a különböző bíróságok előtt eltérő tartalmú előadásokat tettek, a Polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény (a továbbiakban: 1952. évi III. törvény) 8.§-a szerint nem jártak el jóhiszeműen. Az alperes elismerésére figyelemmel 2013. január 1. napjától kezdődően [a rendelkező részben írt 1.100.000 forint külön kamatozó részösszeg alapján 2022. február 28. napjáig] kisegítő jogcímén havi 10.000 forint kártérítést állapított meg az elsőfokú bíróság, arra is tekintettel, hogy az I. rendű felperes csak a nehéz fizikai munkákban akadályozott. Megjegyezte még, hogy az I. és II. rendű felperesek az eljárás folyamán elváltak, házkörűli, mezőgazdasági tevékenységet nem végeznek, az I. rendű felperest kamionsofőri munkája akadályozza a kertművelésben, állattartásban.

A gyógyszerköltség kapcsán arra volt figyelemmel az elsőfokú bíróság, hogy ezt a költséget az I. rendű felperes nem igazolta. Mérlegeléssel az alperes által is elismert 2.000 forint összegben állapította meg az I. rendű felperes havonta felmerülő költségeit. Amennyiben a 60.000 forint rendelkező rész szerinti külön kamatozó részösszeg a gyógyszerköltséghez köthető (ami az egyéb lehetőségek kizárásával valószínűsíthető), a marasztalás 30 hónapra, a 2012. júniusától 2014. novemberéig terjedő időszakra történt.

A jövedelemvesztés megítélését érintően köztudomású tényként fogadta el az elsőfokú bíróság, hogy a rendszeres havi illetmény, illetőleg a táppénz között még üzemi baleset esetén

is jelentős különbség van, ezért a 90.000 forint jövedelemveszteséget 2,5 hónapra mérlegeléssel megállapíthatónak tartotta.

A tényállásban rögzítetteket (azaz a sérüléseket) mérlegelve mind az I. rendű, mind a II. rendű felperest ért hátrány kiküszöbölésére a káridőponti értékviszonyokra is figyelemmel az eredeti kereseti kérelemben megjelölt, személyenként 2.000.000 forint nem vagyoni kártérítést látta alkalmasnak.

A II. rendű felperes egyes vagyoni kárait tekintve életszerűtlennek találta, hogy a gyermekülések megsérülhettek a gépjármű elejével történt ütközéskor, rámutatva, hogy az új ülések vásárlásáról számlát, bizonylatot a II. rendű felperes nem csatolt. A II. rendű felperes látogatási és kontrollvizsgálat során felmerült útiköltségét és kísérő költségigényét az alperes által elismert 1.850 forintban állapította meg. Mivel a felperesek egyszerre sérültek meg, őket egyszerre tudták látogatni, szállítani a hozzátartozók, így ezen a jogcímen a hozzátartozóknál felmerült és az I. rendű felperesre engedményezett költség újbóli érvényesítését megalapozatlannak találta. Az alperes által elismert 6 hétre és havi 10.000 forintra figyelemmel 15.000 forint élelemfeljavítási költséget talált megállapíthatónak. A gondozási költség megtérítése iránti követelést megalapozatlannak ítélte, mivel a II. rendű felperes ápolása, gondozása a kórházból való elbocsátást követően már nem volt indokolt.

A háztartási, házkörűli és mezőgazdasági [háztartási és házkörűli] kisegítő költsége címén 6 hét időtartamra havi 15.000 forintban az alperes által elismert összegig találta megalapozottnak a II. rendű felperes igényét. Az elsőfokú bíróság úgy számolt, hogy ebből az alperes már kifizetett 11.250 forintot, ezt levonva a 22.500 forintból, 18.750 forint a még nem térült kár. A mezőgazdasági munkák körében az orvosszakértői véleményre figyelemmel 2 hónapra látta indokoltnak segítő igénybevételét az alperes által elismert havi 5.000 forint értékben, így összesen 10.000 forint összegben találta alaposnak az ezen a jogcímen előterjesztett igényt.

Az orvosszakértői vélemény és a rendelkezésre álló egyéb bizonyítékok alapján azt állapította meg, hogy a III. és IV. rendű felperesek olyan maradandó károsodást nem szenvedtek, amely nem vagyoni kárigényüket megalapozná. A balesetet nyilvánvalóan traumaként élték meg, de ennek kihatása a későbbi fejlődésükre, életükre nem volt. Miután pedig fiatal korban szenvedték el a balesetet, lábadozásuk a nyári szünet idejére esett, mindenképpen felügyeletre, ellátásra, gondozásra szorultak volna, ezzel többletköltség nem merült fel. Az alperes által elismert összegben állapította meg a kontrollvizsgálatokra kíséréssel felmerült költséget, a III. rendű felperes esetében az élelemfeljavítás és az ápolás körében előterjesztett igényt az alperes által elismert 25.000 forint összegben ítélte alaposnak.

A perköltség meghatározása során a pernyertesség-pervesztesség arányát az alperesre kedvezőbben 85-15%-ban számolta.

Az elsőfokú bíróság ítélete ellen valamennyi peres fél fellebbezett.

Az I. rendű felperes részbeni megváltoztatásra irányuló fellebbezése az elsőfokú bíróság által teljesített igényeken (kórházi kényszervásárlás költsége, kórházi látogatással és kontrollvizsgálatokkal felmerült úti- és kísérvőköltség, táppénzes időszak alatt felmerült jövedelemvesztés) túl egyedül a ruházatban bekövetkezett dologi kárt nem érintette, az egyéb tételeket illetően pedig fellebbezési kérelme a módosított kereseti kérelmétől csak annyiban tért el, hogy az élelmiszerfeljavítás és a gondozás körében elfogadta az elsőfokú bíróságnak azt az álláspontját, hogy igényét csak a keresetlevélben eredetileg megjelölt időszakra érvényesítheti.

A nem vagyoni kártérítés körében arra hivatkozott, hogy a baleset miatt kórházi ellátásra szorult, ahol erős fájdalmai opiát tartalmú fájdalomcsillapító alkalmazását igényelték. 20% mértékű munkaképesség-csökkenés véleményezhető nála, a szegycsont- és bordatörés következményeként terhelésre, időjárásváltozáskor fájdalom, szúrás jelentkezik, a jobb sípcsonttörésre visszavezethetően a jobboldali térdízület mozgásai fájdalmasak, a jobb alsó végtagjának izomzata sorvadott. A tartós állással, járással, kényszerteresthelyeztetéssel járó és a nehéz fizikai munkafázisokat tartalmazó munkavégzésben korlátozott. Az orvosszakértői vélemény által alátámasztottan rendszeres fájdalomérzettel küzd, ami terhelésre és frontokra fokozódik. Reggelként lábát be kell mozgatnia, jobb térd hajlítása korlátozott, a lépcsőhasználat problémás a kamionra való felszállásnál is, kézzel kell felhúznia magát, és figyelnie arra, hogy leszálláskor bal lábra érkezzen. A jobb térd maradandó sérülése kihat az ellenoldali végtag, a csípő és a gerinc állapotára is. A mozgásbeli korlátok és a fájdalom életminőségét jelentősen rontja. Utlevélkezelést, vasúti határellenőrzést végző határőrként is 20% mértékű többteleterőkifejtésre kényszerült, és ugyanez a helyzet a jelenlegi kamionsofőri munkakörében is. A baleset okán korlátozott a szabadidős és hobbitevékenységeiben is (futball, kirándulás), rekreációs lehetőségei beszűkültek. A balesetet 36 évesen, két kisgyermekes családapaként szenvedte el. A nem vagyoni kár körében kérte értékelni azt a traumát is, hogy gyermekei és felesége fájdalmát, sérüléseit kellett megélnie. Bár házasságának felbontása nem hangsúlyosan a baleset miatt történt, a baleset után kialakult feszültség, az állattartás bevételeinek kiesése miatt a napi szintű veszekedések hozzájárultak a család szétszakadásához.

Utalt a Fővárosi Ítéltábla Polgári Kollégiumának 1/2011. (III. 28.) számú határozatával elfogadott véleményére, mely szerint nincs akadálya annak, hogy a bíróság a rendkívüli munkateljesítményt, annak a károsult mindennapi életvitelére és életminőségére gyakorolt hatása miatt a nem vagyoni kártérítés összegének meghatározásánál értékelje.

A figyelmességi csomag kapcsán arra mutatott rá fellebbezésében az I. rendű felperes, hogy az elsőfokú bíróság álláspontja a bírói gyakorlattal ellentétes. Az ilyen jellegű hozzátartozói ellátás természetes, életszerű és közismert, költségigényessége abból eredt, hogy jó minőségű, kis kiszerezésű élelmiszerek, italok kerültek megvételre.

A gépjárműkár körében hangsúlyozta, hogy a gépjármű totálkárossá válása nem kétséges, az alperes a szemléről nem intézkedett, így a terhére nem értékelhető, hogy sok évvel a baleset után már nem rendelkezik a ronccsal, amit a rendőrségi tárolást követően bontóba szállítottak, erről írásos dokumentum nem áll rendelkezésére. Köztudomású tényként hivatkozott a keresetben megjelölt forgalmi értékre. Hasonló évjáratú és típusú gépjárművek adatlapjait csatolta, amelyek középarányosan az általa megjelölt forgalmi értéket alátámasztották. Álláspontja szerint az elsőfokú bíróság a bizonyítatlanság jogkövetkezményeit a gépjármű pótlásával kapcsolatos költségekkel összefüggésben sem alkalmazhatta volna, mivel a 2014. január 20. napján vásárolt személygépkocsi forgalmi engedélyének másolatát a 105. számú előkészítő irat F/14. alatti mellékleteként csatolta, mely a vásárlást igazolja. Hangsúlyozta, hogy az adminisztratív költségeket az eredeti gépjármű hengerűrtartalmához igazodó részben (51.500 forint) kéri csak megtéríteni.

Az élelemfeljavítás körében elfogadta a szakértői véleményben kimunkáltaknál rövidebb időszak, 2 hónap alapulvételét. A napi 333 forintot azonban elégtelennek találta, az ítélkezési gyakorlat ismeretében napi átlagos költségként általa megjelölt 750 forint mértéktartó, reális, figyelemmel arra, hogy minőségi, ásványi anyagokban és vitaminokban gazdag roboráló élelmiszerek bekerülési költségét kell figyelembe venni. 60 napra 750 forinttal számolva 45.000 forintra és ennek 2012. június 31. napjától járó késedelmi kamatára tartott igényt.

A gondozási költség tekintetében ugyancsak elfogadta a módosítás előtti keresetben megjelölt időszak - 85 nap - alapulvételét. Az orvosszakértő által meghatározott napi 4 órai gondozásra figyelemmel így mindösszesen 340 óra ellátás értékének kell térülnie, amelynek ellenértéke a gazdasági szakértői vélemény óradíj adata (középnehéz munkákra 2012. évre 700 forint/óra) alapján számítható, az alperesi elismerés nem lehet ennek alapja, így a marasztalást ezen a címen 238.000 forintra kérte felemelni. Rámutatott, az elsőfokú bíróság alaptalanul hivatkozott arra, hogy házastársával egymást tudták segíteni és ilyen módon csökkent volna a gondozásukra fordított idő. Hat hétig (a gipsz levételéig) a nap jelentős részét fekvéssel töltötte, a combig érő gipszben nehézkesen mozgott, a szegycsont és mindkét oldali bordatörések miatt a felkelés, a hajlás nagy nehézséget okozott, eleinte még a fejét sem tudta fordítani. A 238.000 forint után továbbra is 2012. augusztus 1. napjától kezdődően kérte a késedelmi kamatok megfizetését.

Hangsúlyozta, hogy a háztartási, házkörüli, mezőgazdasági és állattenyésztési munkák kisegítő munkaértéke címén a 98. sorszámú szakértői vélemény 4. számú táblázata alapján terjesztette elő módosított kereseti kérelmét, míg az állandósulttá vált végállapotban 2014. január 1. napjától a 105. számú beadványában részletezetten 7.570.080 forint megtérítésére tartott igényt. Előadta, hogy a gondozott állatállomány létszámát a per során igazolta, kereseti állítása és a tanúvallomások tartalmát a baleset előtt ellátott munkák vonatkozásában a peradatok nem cáfolják, a baleseti állapota miatt általa el nem végezhető munkát kompenzálni szükséges az alatt az időszak alatt, amíg az állattartás igazoltan folyt, csakúgy, mint az egyéb, ingatlannal kapcsolatos kieső munkák értékét.

Sérelmezte az elsőfokú bíróságnak azt az iratellenes megállapítását, hogy csak a nehéz munkákban akadályozott, mivel akadályozottsága az orvosszakértői vélemény szerint a tartós állást, járást és a kényszertesthelyzetet igénylő tevékenységekre is kiterjed. A mezőgazdasági szakértő ezt az orvosszakértői megállapítást alapul véve határozta meg a kiesett munkák körét, az elsőfokú bíróság azonban a szakértői megállapításokat indokolás nélkül figyelmen kívül hagyta. Nem alapos az elsőfokú ítéletben írt az a kijelentés sem, hogy a kamionsofőr munkakör az otthoni kertművelést kizárja; ezzel szemben a baleset bekövetkezése nélkül sofőri munkája mellett is el tudta volna látni a háztartást, el tudta volna végezni a házkörüli munkákat és a kertet is művelni tudta volna, mivel ezeket a munkákat tömbösíteni lehet. A fellebbezési pertárgyértéket ebben a körben a havi 110.065 forint háztartási, házkörüli és mezőgazdasági munkák kieső munkaértéke című járadék alapján 1.200.780 forintban jelölte meg.

A tejtermelés kieső bevétele iránti igényének elutasítását illetően sérelmezte, hogy az elsőfokú bíróság a Nagyatádi Járásbíróságon 20.P.20.029/2018. számon folyt bontóper jegyzőkönyveiből kiragadott idézeteket foglalt a jelen per tárgyalási jegyzőkönyvébe és emelt be a bizonyítékok körébe, ami az 1952. évi III. törvény 3.§ (5) és (6) bekezdéseit sérti. Vitatta, hogy a Kaposvári Törvényszéknek hivatalos tudomása lehet egy Nagyatádon folyó perről. A családi jogállást érintő perben az eljáró bíróság nem a balesettel kapcsolatos hátrányokkal összefüggésben, azokkal összefüggő célzott kérdésekkel hallgatta meg a feleket és a tanúkat. Az állatállomány teljes felszámolására már 2013. év végén sor került, a hivatkozott per anyagából összefüggés nélkül kiemelni adatfoslányokat és azt a jelen per alapjává tenni nem lehetséges. A jelen per nem irányult az I. rendű felperes földjeivel kapcsolatos bevételekre és kiadásokra, a felperesek tisztázatlan kezdő időpontú és eredetű hitelek kapcsán sem terjesztettek elő keresetet. A kölcsönök meglétéből nem következik, hogy a tejtermelő, értékesítő tevékenység nem volt jövedelmező, a kölcsönök a szükséges beruházáshoz kapcsolódtak, be kellett szerezni az állatokat, gépeket, eszközöket, fizetni kellett a saját munka mellett eseti segítséget nyújtó napszámost. A baleset hiányában azonban idővel a tejtermelő, értékesítő tevékenység gazdaságossá vált volna, amit a szakértői vélemény igazolt. Azáltal, hogy nem tudták maguk ellátni a gazdaság munkáit, biztosítani kellett a pénzt a segítségre, elindult egy olyan körforgás, amely gerjesztette az adósságokat. 2013 decemberét követően már nem volt meg az állattartásból származó jövedelem.

Felhívta tanú1 és tanú2 tanúk gazdálkodással kapcsolatos vallomásait, rámutatva, hogy a peradatokból az elsőfokú ítéletben írtakkal ellentétben nem vonható le az a következtetés, hogy tehéntartást, tejtermelést és értékesítést nem folytattak. Kérte figyelembe venni a 84. sorszámú beadvány F/1. alatti mellékleteként csatolt NÉBIH szarvasmarha ENAR állomány nyilvántartást. Hangsúlyozta, hogy a szakkonzulens bevonásával, helyszíni szemlét követően, a szakértő kompetencia körében előterjesztett szakvélemény nem mellőzhető a bontóperből kiragadott adatok alapján, és azt kizárólag elméletinek minősíteni sem lehetséges.

A gyógyszer többletköltség körében továbbra is előadta az I. rendű felperes, hogy esetében fájdalomcsillapításra havi 20 db Voltaren Dolo tableta, 1 tubus 100 g Voltaren gél, 10 db

Voltaren ActiGo tapasz, emellett pedig kúraszerűen porcerősítő készítmények alkalmazása szükséges. Az 50. sorszámú orvosszakértői vélemény 11. válasza a készítmények indokoltságát rögzíti, a havi költséget a 46. sorszámú beadványához F/1. alatt csatolt számlával igazolta. A gyógyszerhasználat tényéről, jellegéről a tanúk is beszámoltak. Iratellenes az a megállapítás, hogy a baleseti okú gyógyszereinek mennyiségét, költségét nem igazolta, a 2.000 forint 20 db fájdalomcsillapító bekerülési értékét sem fedi.

A II. rendű felperes az elsőfokú ítélet részbeni megváltoztatására és módosított keresetének maradéktalan teljesítésére irányuló fellebbezésében a nem vagyoni kártérítés összegét 2.000.000 forintról 3.000.000 forintra kérte felemelni. Sérelmezte, hogy az elsőfokú bíróság ítélete a nem vagyoni kár körében értékelendő körülmények vonatkozásában semmilyen megállapítást nem tartalmaz. Kérte figyelembe venni, hogy feleségként, édesanyaként szembesülnie kellett azzal, hogy a férje és a gyermekei is balesetet szenvedtek, a sérülések mértéke a baleset megtörténtekor még nem volt látható. Elsődleges ellátása során nem lehetett együtt a gyermekekkel, a csuklótörését műtéti úton, lemezeléssel kellett rögzíteni, arcsérüléseit varrni kellett. A kórházi kezelést követően ismét külön kellett válniuk az ápolás, gondozás megnyugtató megoldása érdekében. A baleset utáni időszak megrázó volt az arcsérülések mikénti gyógyulásának bizonytalansága miatt is. Sokáig ijesztően nézett ki, a IV. rendű felperes félt tőle. A felépülést követően az alperes megbízásából eljáró orvosszakértő 5-10%-os munkaképesség-csökkenést véleményezett nála, amit attól függetlenül kért figyelembe venni, hogy a peres szakértő ezt nem tartotta elfogadhatónak. A csuklófájdalom a mai napig fennáll, a terhelésben, finommozgásokban korlátozott, ami miatt fájdalomcsillapító készítmények folyamatos alkalmazására is szorul. Esztétikai hátrányt okoznak a szemhéjsérülés következményei (heg, a szempillahiány), illetve a műtéti hegek.

A II. rendű felperes a keresetének teljesítését kérte a vagyoni károk körében is. Állította, hogy a gyermekülések sérülése ellenőrizhető a büntető iratok alapján. A két használt gyermekülés értékére 35.000 forint eltúlzottnak nem tekinthető.

A látogatási és kontrollvizsgálatok során felmerült és még nem térült úti- és kísérőköltség 5.580 forint összege és ennek 2013. június 29. napjától járó kamata vonatkozásában előadta, hogy ez a költség különbözik az I. rendű felperes által érvényesített igénytől, miután a saját hozzátartozói látogatásával felmerült költségről van szó (helység 2 44 km 6 alkalommal). Az engedményezési megállapodást a 105. számú összefoglaló irathoz F/15. alatt csatolta.

A figyelemességi csomag vonatkozásában csatlakozott az I. rendű felperes fellebbezésében kifejtett indokokhoz.

Az élelemfeljavítást tekintve a napi 330 forint költséget elfogadhatatlannak tartotta, ehelyett 42 napra napi 750 forinttal számolva 31.500 forintra kérte felemelni ezen a címen az alperes marasztalását és annak 2012. június 28. napjától járó kamatára tartott igényt.

Ápolás, gondozás vonatkozásában 42 napra napi 4 óra vonatkozásában 700 forint/óra díjjal számított gondozási munka megtérítését kérte, az együttes gondozással kapcsolatos elsőfokú bírósági álláspontot illetően csatlakozott az I. rendű felperes fellebbezésében részletezettekhez, 117.600 forint és ennek 2012. június 28. napjától járó kamata megtérítését kérte ezen a címen.

A háztartási, házkörüli, mezőgazdasági járadékot illetően előadta, hogy az elsőfokú ítélet indokolásából nem követhető, miért nem a bizonyítási eljárás adatai alapján határozta meg az elsőfokú bíróság a kieső munkáinak ellenértékét, miért kizárólag az alperesi elismerést vette alapul. 94.525 forintra annak 2012. június 28. napjától járó kamatára kérte felemelni az alperes marasztalását ezen a címen.

A III. rendű felperes részbeni megváltoztatásra irányuló fellebbezésében arra hivatkozott, hogy bár a balesetben csupán zúzódásokat szenvedett, a baleset lelki hatásai megterheltek, annak a családra gyakorolt hatását, következményeit testvérehez képest életkorából adódóan nagyobb súllyal volt képes értékelni. A szülők, különösen az édesanyja elvesztésének lehetősége miatt félelem és szorongás gyötörte. A baleset után 8 évvel történt szakértői vizsgálat során is elmondta, hogy a húgával mindketten sokáig féltek az autóban. A nyár nyomott hangulatban telt, a történeteket követően sokat sírt. Szeptembertől az osztálytársak érdeklődésére újra és újra fel kellett idéznie a balesetet, ami szintén megterhelő volt. Így 1.000.000 forint nem vagyoni kártérítés a 2012. június 1. napjától járó kamatokkal az ő esetében is indokolt.

A IV. rendű felperes fellebbezése is az elsőfokú ítélet részbeni megváltoztatására, és keresetének teljesítésére irányult. A nem vagyoni kártérítés iránti igényének elutasításával összefüggésben sérelmezte annak figyelmen kívül hagyását, hogy a balesetben súlyos sérülést, a jobb sípcsont törését szenvedte el. A baleset során nagyon megijedt, a kórházi vizsgálatok során a szülei jelenlétét nélkülöznie kellett. Édesanyja eltorzult arcától félt, és a baleset után hosszú ideig fennállt a közlekedési félelme. 2.000.000. forint nem vagyoni kártérítésre, és ennek 2012. június 1. napjától járó kamatára továbbra is igényt tartott.

A kórházi szállítás, kontrollvizsgálat úti- és kísérő költsége kapcsán előadta, hogy a kórházból való hazaszállítását, kontrollvizsgálatra szállítását az egészségügyi dokumentáció bizonyítja. A 3.000 forint marasztalási összeget 9.960 forintra és annak 2012. június 4. napjától járó kamatára kérte felemelni.

Az élelemfeljavítás címen érvényesített igényét mértéktartónak tartotta, az ezen a címen teljesített 10.000 forint marasztalást kérte 84.000 forintra és ennek 2012. augusztus 1. napjától járó kamatára felemelni. Ápolás, gondozás körében vitatta az elsőfokú bíróságnak azt az álláspontját, hogy az iskolai szünidő miatt gondozása nem járt többletfeladattal. Rámutatott,

hogy egy egészséges óvodáskorú kisgyermek felügyelete nem mérhető össze egy meggyötört, szüleit nélkülözni kényszerülő, begipszelt lábú gyermekével. Óvodába nyáron is járhatott volna, utána otthon egészségesen játszhatott volna a testvérével. Mindez a gondozását, ellátását illetően, összehasonlítva a baleset utáni állapotával, jelentős különbséget jelent, amit az orvosszakértői véleménynek megfelelően kért ellentételezni, a 15.000 forint marasztalás 313.600 forintra és ennek 212. augusztus 1. napjától járó kamatára történő felemelését kérte.

Az elsőfokú bíróság ítélete ellen az alperes is fellebbezett. Fellebbezése elsődlegesen az I. és II. rendű felperesek tekintetében az elsőfokú ítélet részbeni megváltoztatására, az I. rendű felperesnek megítélt 1.642.485 forint leszállítására irányult, annak előadásával, hogy a marasztalási összegről sem a rendelkező rész, sem az ítélet indokolása alapján nem állapítható meg egyértelműen, hogy az milyen összegekből tevődik össze ténylegesen.

Az I. rendű felperesnél a látogatási- és kontrollvizsgálatokkal felmerült útiköltség és kísérő költsége tekintetében a 293.035 forint 259.925 forintra történő leszállítását kérte. A 2012. június 12., 15., július 6. és 25. napján történt kontrollvizsgálatokkal összefüggésben összesen 12.000 forintban megjelölt kísérői költséget szükségtelennek tartotta, mert az orvosszakértői vélemény szerint az I. rendű felperes ezekhez az utazásokhoz az elszenvedett sérülései miatt kísérőt nem igényelt, közlekedési nehezítettsége így orvosszakértői szempontból nem támasztható alá. Ezen kívül a 2012. február 11. napjától végzett 15 alkalmas gyógytorna kezelésekre való utazás költségének megtérítésére megítélt 15.840 forint vonatkozásában kért elutasítást.

A háztartási, házkörüli és mezőgazdasági kisegítőre az I. rendű felperesnek megítélt 1.100.000 forint 60.000 forintra történő leszállítását kérte, rámutatva, hogy az elsőfokú ítélet [132] pontja szerint a jövőre nézve járadékfizetési kötelezettséget az elsőfokú bíróság nem állapított meg, így a hátralék mikénti számítása nem értelmezhető. A maga részéről a háztartási, házkörüli kisegítő munka értéke címén 4 hónapra 15.000 forint/hó összeget, összesen 60.000 forintot tartott elfogadhatónak, 7.500 forint teljesítés levonásával 52.500 forintra kérte leszállítani ezen a címen a marasztalást. Rámutatott, hogy járadékszerűen csak a nehéz munkákra indokolt háztartási és házkörüli kisegítő, melyre 10.000 forint/hó összegű járadékot tartott elfogadhatónak 2017 októberéig azzal, hogy az ezt követő időszakban a kamionsofőri munka mellett háztartási és házkörüli kisegítő munkaérték körében járadék megállapítása nem indokolt. A mezőgazdasági kisegítés címén 4 hónapra összesen 20.000 forintot ismert el. Arra hivatkozott, hogy a szarvasmarhák ellátása körében a szakértő által kimutatott munkaidőszükségletnek megfelelő munkát az I. rendű felperes nyilvánvalóan nem végzett, mivel főállásban határőrként dolgozott. A felperesek maguk is előadták, hogy a balesetet megelőzően is volt kisegítő a vállalkozásban. Az I. rendű felperes előadása szerint a tehenek fejését, a tejautomaták üzemeltetését a II. rendű felperes intézte, amit tanúl 14. sorszámú jegyzőkönyvbe foglalt tanúvallomása is megerősített. A szakértő olyan munkafolyamatokra alapította a számítását, amit az I. rendű felperes nem maga végzett, míg a II. rendű felperes a fejési és azzal összefüggő munkákban akadályoztatva nem volt. Mindemelllett az I. rendű felperest a lábszársérülés maradványtünetei az ülő munkaként végezhető fejésben nem akadályoznák, mert az nem olyan kényszertartással jár, ami nála akadályozottságot eredményez.

A gyógyszerköltség járadék vonatkozásában állította, hogy iratellenes az elsőfokú bíróságnak az a hivatkozása, hogy az I. rendű felperes igényét havi 2.000 forintban elismerte: ellenkérelme ezzel szemben elutasításra irányult. A perben beszerzett BÉVER-lista megerősíti, hogy az I. rendű felperes gyógyszereket a balesettel összefüggésben nem szedett, szakorvost panaszával nem keresett fel, a megjelölt igény megalapozatlan. A csatolt egy darab számla a rendszerességet és a jövőben rendszeresen felmerülő költséget sem igazolja.

A 90.000 forint jövedelemveszteség elutasítását is kérte, fenntartva azt az ellenkérelembeli hivatkozását, hogy az igény az 1959. évi IV. törvény 280.§ (3) bekezdése alapján elkésztett. A baleseti járadék létfenntartást szolgáló jellegéből következik, hogy nem használható fel tőkegyűjtés céljára. Előadta továbbá, hogy a jövedelemveszteséget bizonyíték nem támasztja alá, e körben bírói mérlegelésnek helye nincs. Nem köztudomású tény, hogy a rendszeres havi illetmény és a táppénzes ellátmány között jelentős különbség van. Az I. rendű felperesnek elsődlegesen az igény elkésztése tárgyában kellett volna bizonyítást felajánlania, másodlagosan pedig okirattal bizonyíthatta volna a baleset nélkül elérhető és a táppénzes időszak alatti jövedelmét.

A II. rendű felperes vonatkozásában arra hivatkozott fellebbezésében az alperes, hogy az 55.600 forint kártérítés esetében sem állapítható meg, hogy az milyen összegekből tevődik össze. Az 1.850 forint látogatási és kontrollvizsgálat során felmerült költség, 15.000 forint élelemfeljavítási költség, 18.750 forint háztartási, házkörüli kisegítő, 10.000 forint mezőgazdasági kisegítő költsége összesen 45.600 forint a rendelkező részben megjelölt 55.600 forinttal szemben. A vagyoni kártérítést így 45.600 forintra, míg a nem vagyoni kártérítést 1.000.000 forintra kérte leszállítani, utóbbit arra hivatkozással, hogy a II. rendű felperesnél munkaképesség-csökkenést eredményező maradandó fogyatékoság, üzleti elfajulás nem véleményezhető, kizárólag kozmetikai jellegű károsodások maradtak vissza.

Kérte továbbá az illetékfizetésre kötelezésének mellőzését, sérelmezve, hogy az elsőfokú bíróság az őt megillető illetékmentességet nem vette figyelembe.

Másodlagos fellebbezési kérelme az elsőfokú ítélet hatályon kívül helyezésére irányult. Álláspontja szerint az elsőfokú bíróság az eljárás lényeges szabályait sértette meg azzal, hogy a bizonyítást nem folytatta le teljes körűen, a rendelkezésre álló bizonyítékokat helytelenül értékelte és részben megalapozatlan ítéletet hozott. Kifogásolta, hogy az elsőfokú bíróság a perben beszerzett okiratokat nem, vagy csak jelentős késedelemmel küldte meg részére, így a per iratanyagát maradéktalanul nem ismerhette meg és ebben a helyzetben a védekezés előterjesztésében is akadályozva volt. Az elsőfokú bíróság nem szerezte be a felek által beszerezni indítványozott lényeges okiratokat és ennek indokát sem adta. A rendelkező rész és indoklás hiányos, ellentmondásban áll egymással, nem állapítható meg, hogy az elsőfokú bíróság milyen kárigényeket milyen összegben talált megalapozottnak, így az elsőfokú bíróság indokolási kötelezettségének sem tett eleget.

A peres felek fellebbezési ellenkérelme a saját fellebbezéssel nem érintett részben az elsőfokú ítélet helybenhagyására irányult. Az alperes a másodfokú tárgyaláson felhívásra úgy nyilatkozott, hogy a balesetben károsodott személygépkocsi forgalmi értékében bekövetkezett csökkenést a csatolt büntető iratok között elfekvő fényképmellékletre is figyelemmel 250.000 forintban elismeri. A beavatkozó a másodfokú eljárásban nyilatkozatot nem tett.

A felperesek fellebbezése részben alapos, az alperes fellebbezése kisebb részben alapos.

A másodfokú bíróság az alperes másodlagos, hatályon kívül helyezésre irányuló fellebbezési kérelmére figyelemmel elsődlegesen azt vizsgálta, hogy indokolt-e az elsőfokú ítélet hatályon kívül helyezése. A jelen perben még irányadó 1952. évi III. törvény szerint hatályon kívül helyezést alapoz meg, ha az elsőfokú eljárás lényeges szabályainak megsértése miatt szükséges a tárgyalás megismétlése, illetőleg kiegészítése {252.§ (2) bekezdés}, emellett pedig az 1952. évi III. törvény a megalapozatlanság (a bizonyítási eljárás nagyterjedelmű megismétlésének, kiegészítésének szükségessége) esetén is módot adott a hatályon kívül helyezésre {252.§ (3) bekezdés}.

A másodfokú bíróság megítélése szerint kizárólag hatályon kívül helyezéssel orvosolható lényeges eljárási szabálysértés nem történt az elsőfokú eljárásban. A vonatkozó anyagi jogszabályi rendelkezések nem megfelelő alkalmazása, vagy a rendelkezése álló bizonyítékok helytelen vagy hiányos mérlegelése ugyanis az alperes fellebbezésében foglaltakkal ellentétben nem eljárási szabálysértés, ezeket a hibákat az ítélet érdemi felülbírálata során kell a másodfokú bíróságnak korrigálnia. Azt az alperes megalapozottan kifogásolta fellebbezésében, hogy egyes iratokat késedelmesen kézbesített számára az elsőfokú bíróság, azonban az alperes a perbeli ellenkérelmével, nyilatkozataival megegyező irányú fellebbezéséből, fellebbezési ellenkérelméből is kitűnően jogi álláspontját részletesen előterjesztette, az érdemi védekezésben így hátrány nem érte.

A másodfokú bíróság ezt követően vizsgálta, hogy a megalapozatlanság szükségessé teheti-e a hatályon kívül helyezést. Az elsőfokú bíróság a bizonyítást valóban töredékesen folytatta le, illetve nem folytatott le olyan bizonyítást, amely az ítéletéből következő jogi álláspontjához képest szükséges lett volna. A bizonyítékok azonban a legszükségesebb körben rendelkezésre álltak, miután a felperesek balesetet megelőző életvitelére, gazdálkodására vonatkozóan felhasználható volt a két meghallgatott tanú vallomása, a felperesi indítványnak megfelelő kérdésekben az elsőfokú bíróság beszerezte az orvosszakértői véleményeket, valamint a mezőgazdasági szakértői véleményt. Az ezt meghaladó körben a bizonyítás szabályait arra figyelemmel lehetett alkalmazni, hogy amennyiben a felek az őket terhelő bizonyítási kötelezettséggel tisztában voltak, a bizonyítatlanság következményei levonhatóak, míg más esetben - a lentebb kifejtettek szerint - a másodfokú bíróság eltérő jogi álláspontja miatt bizonyult szükségtelennek a további bizonyítás. Így az elhúzódó perben a fellebbezés és fellebbezési ellenkérelem keretei között további bizonyítás nélkül is érdemi határozatot tudott hozni a másodfokú bíróság, a hatályon kívül helyezésre indok nem volt.

Az elsőfokú bíróság által megállapított tényállás hiányos, a másodfokú bíróság ezért azt az alábbiak szerint egészíti ki.

A határőr munkakörben dolgozó, emellett családi gazdálkodás keretei között tejtermeléssel foglalkozó östermelő I. rendű felperes a balesetet 36 évesen szenvedte el. 2012. június 6. napjáig kezelték a nagyatádi kórház traumatológiai osztályán. Hozzá tartozói rendszeresen látogatták és figyelmességi ellátást is biztosítottak részére. Kontrollvizsgálatára 2012. június 12., június 15., július 6 és július 25. napján került sor [keresetlevél mellékleteként csatolt leletek]. Sérülései közül a sípcsonttörés gyógytartama volt a leghosszabb, 12-16 hét. A csonttörések miatt fehérjékben, vitaminokban és ásványi anyagokban gazdag étrendre volt szüksége, leghosszabb gyógytartamú sérülése gyógyulási idejének végéig napi 4 óra átlagos időtartamban gondozásra szorult, a munkavégzésben kisegítő alkalmazását igényelte. A baleset miatt a jobb oldali térdízület fájdalmas mozgáskorlátozottságában, a jobb alsó végtag comb- és lábszárizomzatának releváns mértékű sorvadásában és következményes izomerőcsökkenésben szenved. A munkaképesség-csökkenés szempontjából 20%-ban számszerűsíthető baleseti eredetű maradandó testi fogyatékkossága maradt vissza. Az elszenvedett töréses sérülések területén fellépő fájdalomérzés folytán időszakosan fájdalomcsillapító gyógyszerek alkalmazására kényszerül. Állapota kialakult, teljes gyógyulás elérése nem várható. 16 hét gyógytartam eltelte után folyamatosan és jelenleg is indokolható a korlátozások alá eső munkavégzések ellátására kisegítő alkalmazása, a nála kialakult mozgáskorlátozottság a tartós állást, járást, a kényszertesthelyezettel (tartós guggolás) járó és a nehéz fizikai munkafázisokat tartalmazó munkavégzés alóli korlátozását megalapozza [20.P.20.842/2017/50. számú orvosszakértői vélemény]. 2017. év novemberétől kamionsofőrként áll alkalmazásban, mind a korábbi, mind a jelenlegi munkaköre ellátása 20 % mértékű többleterő-kifejtést igényel tőle [57. sorszámú szakvélemény kiegészítés]. A baleset az I. rendű felperes számára maradandó lelki sérülést nem okozott, de a történetet lelkileg nehezen élte meg, feszültségét fokozta, hogy a gazdaságot sérülten nem tudta ellátni. Balesete óta a korábbi hobbiszinten üzőtt labdarúgást nem tudja folytatni.

A baleset idején 39 éves II. rendű felperes iskolában takarított, mellette a családi tehenészetben dolgozott. Alkartörése lemezes csontegyesítést igényelt, 2012. június 6. napjáig kezelték a nagyatádi kórház traumatológiai osztályán. Hozzá tartozói rendszeresen látogatták és figyelmességi ellátást is biztosítottak részére. Az alkartörés tényleges gyógytartama idejéig, 6 hétig napi 4 óra átlagos időtartamban gondozásra szorult, fehérjékben, vitaminokban és ásványi anyagokban gazdag étrendre volt szüksége, emellett háztartási kisegítő alkalmazását igényelte. Az alkartörés gyógyulását követően kisegítő alkalmazására nem szorult, esetében mozgáskorlátozottság nem maradt vissza. A homlokrégió jobb oldalán, a szemöldök közepétől a középvonal felé induló X alakú 2x2 cm hosszú, a felső szemhéj közepén 15 mm hosszú, a bal alkaron 85 és 80 mm hosszú gyöngyházfényű hegek láthatóak.

A perbeli baleset maradandó lelki sérülést számára nem okozott, de azt lelkileg nehezen élte meg, férje és gyermekei miatt is aggódott. Az arcán lévő sebek miatt a kisebbik gyermek, a IV. rendű felperes eleinte félt tőle, a hegek esztétikailag zavarták nőiségében, feltűnést

keltettek, aminek kapcsán kellemetlenséget okozott elmondani, hogyan keletkezett a sérülés. Egyéb visszamaradt baleseti következmény hiányában korlátozás nélkül minden fizikai jellegű munkavégzésre alkalmas személynek tekintendő, a baleseti sérüléseivel összefüggésben gyógyszeres kezelésre nem szorul. A heg halványulásával annak zavaró hatása is megszűnt [20.P.20.842/2017/50. számú orvosszakértői vélemény].

A baleset idején 9 éves III. rendű felperest a kórházi megfigyelést követően 2012. június 3. napján otthonába bocsátották, ápolásra, gondozásra nem szorult. A balesetet követően testvérével kb. egy hónapig az anyai nagyszülőknél voltak. Otthonukba visszatérve ő is segített a szülők és testvére ellátásában, a nyár nyomott hangulatban telt. Fél-egy évig álmodott a balestről, autóban ülve fél évig félt. Legmélyebben az édesanyja elvesztése miatti félelem emléke maradt meg benne, amit a vérző sérüléseket látva érzett.

A IV. rendű felperes által szenvedett sípcsonttörés tényleges gyógytartama 12-16 hetet vett igénybe, maradandó fogyatékoság nélkül gyógyult. A gyógytartam végéig napi 4 óra gondozásra és fehérvérben, vitaminokban és ásványi anyagokban gazdag étrendre szorult. A nyarat gipszben töltötte, amit nehezen élt meg. A kórházból kikerülve a nagyszülők gondoskodtak róla, hazatérve édesanyjától félt, mert össze volt varrva a szemöldöke és csúnya volt az arca.

A felperesek a baleset idején helység3n 120-130 m² alapterületű családi házban éltek, melyhez közel 3000 m² terület - füvesített udvar, gyümölcsös, zöldségeskert - is tartozott. A házimunkákat a II. rendű felperes, a házkörüli munkákat az I. rendű felperes végezte.

Az I. és II. rendű felperesek a határőri, illetve takarítói munkakörük ellátása mellett takarmánynövény-termeléssel és állattenyésztéssel foglalkoztak. Átlagosan 10 tehenet fejtek, naponta 200-250 liter tejet állítottak elő. A szarvasmarha ellátása 10 tehenre számolva átlagosan napi 9 óra munkaidőszükségletet igényel, melyből az állatok ellátását tekintve az itatás 30 perc, takarmánykeverés 30 perc, etetés, ápolás 60 perc, kitrágyázás, almozás 60 perc, borjak ellátása 30 perc, mindez összesen 3 óra 30 perc. A fejés napi 150 perc, a fejéshez kapcsolódó összes járulékos munkával együtt napi 5 óra 30 perc. Fentiekhez járul a tej kiszállítása az automatákhoz napi 2 óra időtartamban. A kitrágyázás – napi 40 perc – nehéz fizikai munka, a többi munkafolyamat közepes nehézségű [20.P.20.842/2017/98. számú szakvélemény]. A balesetet megelőzően az állatok gondozását (napi 3 óra 30 perc) jellemzően az I. rendű felperes, a fejést és a tej kiszállítását (napi 7 óra 30 perc) a II. rendű felperes végezte. Az I. rendű felperes munkahelyi elfoglaltságától függően alkalmilag kisegítőt is igénybe vettek. [id. tanú1 tanúvallomása 20.P.20.842/2017/14. számú tárgyalási jegyzőkönyv, tanú2 tanúvallomása 20.P.20.842/2017/44. számú tárgyalási jegyzőkönyv].

A baleset után a felperesek által gondozott szarvasmarhaállomány gyarapodott, a saját szaporulaton túl 2013. március 8. napján további négy állat került a gazdaságba, a

szarvasmarhatartást csak 2017. évben számolták fel [20.P.20842/2017/84/1. alatti szarvasmarha ENAR nyilvántartási adatok].

A balesetben a felperesek 17 éves Suzuki Swift típusú személygépkocsija totálkáros lett, helyette másik személygépkocsit 2014. januárjában vásároltak.

Az egyes vagyoni és nem vagyoni kárigények elbírálása során a másodfokú bíróság számos kérdésben az elsőfokú bíróságtól eltérő következtetésre jutott, részben a tényállás fentiek szerinti nagy terjedelmű kiegészítéséből, részről pedig abból következően, hogy az elsőfokú bíróság több esetben nem adott számot arról, hogy a felperesek által összezszerúsított kárigényt az alperesi elismerést meghaladóan miért találta megalapozatlannak.

A másodfokú bíróság az egyes fellebbezésekkel érintett kárigényeket felperesenként és tételenként vizsgálta az alábbiak szerint.

Az I. rendű felperes nem vagyoni kártérítés iránti igénye

A másodfokú bíróság megítélése szerint az I. rendű felperes alappal sérelmezte fellebbezésében, hogy az elsőfokú bíróság a balesetből eredő maradandó fogyatékoságát nem értékelte. A lefolytatott orvosszakértői bizonyítás ugyanis nem hagy kétséget abban a kérdésben, hogy az I. rendű felperes jobb térdízülete maradandóan károsodott, ami számára állandó panaszt és korlátozottságot okoz. A maradandó egészségkárosodásra figyelemmel – amit az I. rendű felperes fiatalon szenvedett el – nem elégséges 2.000.000 forint nem vagyoni kártérítés.

Az I. rendű felperes a munkakörének ellátása során kifejtett többleterőfeszítést is a nem vagyoni kártérítés körében kérte értékelni. Helyesen hivatkozott arra, hogy erre elvi lehetőség van, mivel az őt sújtó hátrányok számbavételekor nem hagyható figyelmen kívül, hogy a térd mozgáskorlátozottsága, az érintett végtag izomerejének csökkenése, az ebből eredő terhelhetőségi korlátozottság munkakörének mikénti ellátására is kihat, így a munkavégzés is az élet azon területei közé tartozik, melyeken folyamatosan az állapotából következő hátrányokkal kényszerül szembesülni.

A másodfokú bíróság a maradandó egészségkárosodást, valamint az elszenvedett trauma súlyát, a sérülések fájdalmasságát, a közös családi érintettségéből, a helytállást követelő tevékeny mindennapokban bekövetkezett megtorpanásból következő lelki megterhelést, a balesetet követő kiszolgáltatottságot figyelembe véve, 2012. évi ár- és értékviszonyok mellett 6.000.000 forint nem vagyoni kártérítést talált szükségesnek és egyúttal elégségesnek az I.

rendű felperest az egészségében és testi épségében ért személyiségi jogi hátrány más nemű, vagyoni előnnyel történő ellentételezésére.

Figyelmességi csomag költsége az I. rendű felperesnél

A másodfokú bíróság nem osztotta az elsőfokú bíróság álláspontját abban a kérdésben, hogy a figyelmességi csomag nem térülhet, mivel élelmezésre az osztályos ellátás alatt egyébként költeni nem kellett. Az elsőfokú bíróság lényegében a káronszerzés tilalmára alapítottan állította szembe a kórházi ellátásból származó vagyoni előnyt a figyelmességi csomag költségével. A másodfokú bíróság megítélése szerint azonban a kórházi ellátás nem tekinthető olyan vagyoni előnynek, amelyet a káronszerzés tilalmára figyelemmel levonásba kell helyezni a károkozás folytán felmerült költségekből, egyrészt annak közismert minőségére, másrészt arra figyelemmel, hogy nem ismert (és az időmúlás okán már nem is tisztázható), hogy a felperesek a baleset előtti bevásárlásból otthon milyen mennyiségű friss élelmiszert tartálékoltak, és abból a kórházi tartózkodásuk során mennyi ment tönkre (volt-e effektív megtakarításuk). A fentieknél is lényegesebb azonban, hogy a kártérítés céljának, a károsultnak a hátrányos kárkövetkezmények alóli mentesítéséhez hozzátartozik, hogy a baleset következményeiből lábadozó, testileg, lelkileg meggyötört károsult komfortérzetét a hozzátartozók az ún. figyelmességi csomaggal próbálják javítani, kismértékben ellensúlyozva mindazt a szenvedést és kellemetlenséget, amelyet a kórházi kezelés, baleseti sérülések megélése okoz. Így ezt a költséget indokolt a károkozóra, illetve a helyette helytállni köteles személyre áthárítani, a károkozó mentesítése e költségek alól nem indokolt. Az I. rendű felperes által igényelt 10.000 forint, figyelemmel a tanúvallomásokra és arra, hogy a baleset napját követően további öt napig állt kórházi kezelés alatt, nem eltúlzott, napi 2.000 forint erre a célra figyelembe vehető volt.

Gépjárműkár

A gépjármű balesetből eredő forgalmi értékcsökkenése olyan szakkérdés, melynek tárgyában a bíróság szakismerettel nem rendelkezik, így az összehasonlító adatok alapján sem állapítható meg. A másodfokú eljárásban azonban rendelkezésre állt az alperes e vonatkozásban módosított fellebbezési ellenkérelme. Az alperes a rendőrségi fotódokumentáció szerint kétséget kizáróan totálkárossá vált Suzuki személygépkocsi káridőponti forgalmi értékét a maradványértékkel csökkentetten 250.000 forintban elismerte, így ezt a másodfokú bíróság figyelembe vette, és ennek alapján állapította meg az I. rendű felperes gépjárműkárát 250.000 forintban és ennek 2012. június 1. napjától járó késedelmi kamatában.

A gépjármű pótlásának költségeit illetően az I. rendű felperes igazolta, hogy vásárolt másik személygépkocsit, annak forgalmi engedélyét 2014. január 20. napján állították ki a nevére (másolatban csatolva 105/F/14. sorszám alatt). Az alperes ugyan vitatta, hogy a gépjármű megvásárlása a balesettel, illetve a károkozással okozati összefüggésben vált szükségessé,

miután azonban a felperesek személygépkocsival szenvedték el a közlekedési balesetet, mely személygépjármű a tulajdonukban állt, totálkárossá vált, így az ezt követően megvásárolt gépkocsit úgy kell tekinteni további külön bizonyítás nélkül is, mint ami a korábban megvolt személygépkocsi helyébe lépett. A tönkrement személygépkocsi ugyan 1995-ös évjáratú volt, a perben azonban nem merült fel adat arra nézve, hogy a felpereseknek egyébként is szándékukban állt volna azt lecserélni. Az új gépjármű megszerzésével kapcsolatos költségek a törzskönyv és a forgalmi engedély illetéke, vagyonszerzési illeték, továbbá az eredetiségvizsgálat költsége jogszabály alapján kötelezően felmerülő költségek (illetékekről szóló 1990. évi XCIII. törvény 1. melléklet II. pont, 24.§ (1) bekezdés, a közúti közlekedési igazgatási hatósági eljárások díjairól szóló 29/2004. (VI.16.) BM sz. rendelet 3. számú melléklet). Így ezek felmerülését külön igazolni nem kell, e költségeket az I. rendű felperesnek szükségszerűen meg kellett fizetnie. Mivel a kiadás a perbeli balesettel okozati összefüggésben felmerült indokolt költség volt, annak megtérítésére az alperes köteles, összege 51.500 forint és ennek 2014. január 20. napjától járó törvény mértékű késedelmi kamata.

Útiköltség és kísérő költsége az I. rendű felperesnél

Az I. rendű felperes költségigénye ezen a címen a módosított kereset szerint (105. sorszám) a Vízvár-Nagyatád-Vízvár viszonylatban felmerült útiköltségre (I. rendű felperes szüleinek látogatásával felmerült költség 6 alkalommal összesen 16.740 forint), a helység⁴, illetve helység⁵ viszonylatban felmerülő útiköltségre (I. rendű felperes testvérének látogatásával felmerült költség 10 alkalommal összesen 237.600 forint), a kórházból hazaszállítással felmerült 5.000 forint kísérési költségre és a hatszori kontrollvizsgálatra utazással felmerült összesen 23.880 forint költségre terjedt ki, mely utóbbinak része az első négy alkalomnál a kísérésre felszámított 4 x 3.000 forint. Mindez összesen 283.220 forint, melyet csökkent az alperesi részteljesítés 6.025 forint összege, fennmarad 277.195 forint.

Keresetváltoztatásában az I. rendű felperes jelezte, hogy a gyógytornakezeléssel összefüggésben felmerült 15.840 forint útiköltség igényétől az OEP általi finanszírozás okán eláll, keresetét leszállítja; ezzel ellentétben azonban a leszállítással érintett tételt a követelés összegzésekor nem vonta le. Ezt a számszaki ellentmondást az elsőfokú bíróság sem észlelte, így a marasztalási összeg az érvényesíteni nem kívánt tételre is kiterjed, ezért azt az alperes ezirányú fellebbezési kérelmének megfelelően 277.195 forintra le kellett szállítani.

Méltányolhatónak tartotta azonban a másodfokú bíróság, hogy az I. rendű felperest az első négy kontrollvizsgálatra hozzátartozói elvitték, elkísérték. Az orvosszakértői véleményből is következően a kísérés nem volt feltétlenül szükséges (az I. rendű felperes betegszállítót is kérhetett volna), de kiszolgáltatott állapotában nem sértett kárenyhítési kötelezettséget azzal, hogy a komfortosabbnak érzett megoldást választva hozzátartozói segítségére támaszkodott, ezért az ezzel felmerült költség megtérítése alól az alperes nem mentesíthető.

Élelemfeljavítás költsége az I. rendű felperesnél

Az élelemfeljavítás körében annak tartamát illetően (60 nap) a másodfokú eljárásra a felek között egyetértés alakult ki, kizárólag annak napi költsége maradt vitás. A másodfokú bíróság egyetértett a felperes fellebbezésében foglaltakkal abban, hogy az ásványi anyagokban, fehérjékben, vitaminokban gazdag roboráló élelmiszerek beszerzésével felmerülő többletkiadás fedezetére napi 333 forint nem elégséges, mivel ilyen esetben a közkedvelt, mindennapokban alkalmazott szénhidrátban gazdag költségtakarékos fogásokat, egyszerű, kenyeralapú kiegészítő étkezéseket kerülni kell, a minőségi élelmiszerek pedig jelentősen drágábbak az alapvető élelmiszerekénél. Utóbbiak bekerülési költségére figyelemmel napi 750 forint élelemfeljavítási költség elszámolása indokolt, szemben az alperesi elismerés alapján figyelembe vett napi költséggel. Így a másodfokú bíróság e körben 45.000 forintba emelte fel az elsőfokú bíróság által a marasztalás részévé tett 20.000 forintot.

Az I. rendű felperes gondozása

A gondozást érintően az I. rendű felperes fellebbezésében a 85 napos (2012. augusztus 31. napjáig tartó) gondozási időszakot elfogadta, nem vitatta. Azt azonban megalapozottan sérelmezte, hogy az elsőfokú bíróság a napi 4 órai gondozás ellentételezésére elégségesnek talált 411 forintot. Ezzel szemben az I. rendű felperes helyesen hivatkozott arra, hogy a szakértő által a középnehéz munkára kimunkált ellenérték rendelkezésre állt, az a gondozás tekintetében is felhasználható, irányadó volt, így a napi 4 órára 700 forint/óra díjjal számítottan a gondozás ellenértéke a 85 napos időszakra 238.000 forint. A másodfokú bíróság ezen a címen a marasztalási összeget 238.000 forintba felemelte.

Az I. rendű felperes kieső háztartási, házkörűli, mezőgazdasági és állattenyésztési munkájának pótlása

Az elsőfokú bíróság ezeken a címeken az alperesi elismerésre való pontatlan hivatkozása mellett összevontan havi 10.000 forintot ítél meg 2013. január 1. napjától kezdődően bizonytalan, de kikövetkeztethető véghatáridővel. Nem adott egyértelműen számot arról, hogy a 2012. év utolsó hét hónapjára előterjesztett igényt, 10.000 forintot meghaladó részében a további igényt miért utasította el, mire alapította elszámolásának kezdőidőpontját. Az indokolás alapján legfeljebb feltételezhető, hogy a felperések terhére rótt rosszhiszemű pervitelnek tulajdonított alaptalansághoz vezető jogkövetkezményt. A felpereseknek azonban legfeljebb a tehenészet megszűnése időpontját és okát érintő körben voltak ellentmondó ténybeli hivatkozásaik, amelyek a gazdálkodás egyéb körülményeit egyáltalán nem érintették, és ezek az ellentmondások sem adnak alapot a bizonyítás eredményének teljes mellőzésére. Az igény elbírálását így a rendelkezésre álló bizonyítékok alapján a másodfokú bíróságnak kellett elvégeznie.

A kieső munkák pótlásához szükséges kisegítés ellenértékének meghatározásához a felek személyes előadását, a tanúvallomásokot és a mezőgazdasági szakértő véleményét kellett egybevetni. A két tanú vallomása részben eltérő volt a házaspár közötti baleset előtti munkamegosztás mikéntjét tekintve, ebben a körben a másodfokú bíróság idősebb tanú tanúvallomását tartotta irányadónak, főként, mert ennek a tanúnak a vallomása lényegében egyezett az I. rendű felperes személyes előadásával, másrészt, mert ennek a tanúnak a földrajzi közelség és a gazdálkodási tapasztalatok okán is nagyobb rálátása lehetett a felek mindennapi életére, mint a távolabb élő, állattartással nem foglalkozó testvérnek. A szakértői véleményben feltüntetett tehenészeti munkákat ezért a másodfokú bíróság a felek között erre figyelemmel osztotta meg, és nem az I. rendű felperest tévesen főállású gazdálkodónak tekintő szakértői módszer szerint. A II. rendű felperesre így több munka esik, ami azonban összhangban van azzal, hogy neki a baleset idején iskolában volt takarítói munkája, melynek időbeosztása mellett több időt tudott a gazdaságra fordítani, mint a határőri feladatot ellátó I. rendű felperes.

A fentiek alapján volt tehát megállapítható az, hogy az I. rendű felperesnél a kieső munka alapjaként a per tárgyává tett munkák közül a házkörűli munkákat, a II. rendű felperessel közös háztartás megszűnése után a háztartási munkákat, a tehenészetben pedig napi 3 óra 30 perc, havi 105 óra állatgondozási munkát lehet figyelembe venni, mely utóbbiból napi 40 perc, havi 20 óra a nehéz, a fennmaradó 85 óra a középnehéz munka. A fejtést nem az I. rendű felperes végezte, így azt nála nem lehetett tekintetbe venni.

A házkörűli munkák munkaidőszükségletét és ellenértékét érintően a szakértőhöz intézett kérdés nem volt, az I. rendű felperes 105. sorszámú keresetváltoztatásának 11. oldalán a véghatáridő nélküli háztartási, házkörűli, mezőgazdasági kieső munkaérték címen előterjesztett igényét ellentmondásos módon kizárólag a szakértő által az állattenyésztési munkára megállapított munkaigényből (évi 900 óra középnehéz fejés, évi 240 óra nehéz kitrágyázás) vezette le. Így a nem mezőgazdasági, állattenyésztési munkák körében valóban kizárólag az alperesi elismerésre lehetett támaszkodni, ami nem munkaórára, hanem az összevontan kezelt háztartási és házkörűli munkák forintban kifejezett ellenértékére vonatkozott. A felgyógyulás időszakára, 4 óra havi 15.000 forint elismerten kieső munkaértékből levonva a már teljesített 7.500 forintot, fennmarad 52.500 forint. 2012. októberétől ezen a címen az alperes által elismert, korlátozás alá eső (háztartási és házkörűli) munkák ellenértéke havi 10.000 forintban állapítható meg. Azzal nem értett egyet a másodfokú bíróság, hogy a kamionsofőri munka mellett (2017. novemberétől) az I. rendű felperes háztartási, házkörűli munkát amúgy sem végzett volna. Ezzel szemben az I. rendű felperes megalapozottan állította fellebbezési ellenkérelmében, hogy a kérdéses munkák (pl. fűnyírás és a karbantartási munkák nehezebb folyamatai, a házastársak különválása óta az I. rendű felperesre maradó, a 98. sorszámú szakvélemény 13. oldalán lévő kimutatásokból következő havi 8 órai nehéz háztartási munka) hosszabb távollét után hazaérkezve is elvégezhetőek, illetve elvégzendőek. Az elismerés szerinti havi 10.000 forinttal számolva 2012. októbertől 2022. februárig (9 év 5 hó, összesen 113 hó alatt) felgyűlt 1.130.000 forint, a hátralékos időszakra összesen (52.500 + 1.130.000 forint=) 1.182.500 forint, a jövőbeni háztartási és házkörűli kisegítésre térítendő 2022. március 1. napjától havi 10.000 forint. A teljes hátralékos időszak (117 hó) középso napja 2017. április 15. napja.

Az állattenyésztési munkákat tekintve az I. rendű felperes esetében a felgyógyulás 4 hónapja alatt pótolni kellett 80 óra nehéz, 340 óra középnehéz munkából azt a részt, melyhez az I. rendű felperes rendesen nem vett volna igénybe kisegítőt. Meg kellett tehát határozni, hogy a baleset elmaradása esetén mekkora rész hárult volna az egyébként is alkalmazott kisegítőre. Miután a peradatok szerint erre a baleset előtt alkalmilag került sor, és a házastársak közötti munkamegosztásra figyelemmel az I. rendű felperesre eső tehenészeti munka mértékénél fogva főállás mellett is jellemzően elvégezhető volt, a baleset előtt is alkalmazott kisegítőre eső részt a másodfokú bíróság 10%-ban vette figyelembe. A káresemény miatt az I. rendű felperesnél kieső, és az alperes által megtérítendő munka (a felgyógyulás idejére) 72 óra nehéz munka 750 Ft/órával számítva 54.000 forint, 306 óra középnehéz munka 700 Ft/órával számítva 214.200 forint, összesen 268.200 forint, szemben az alperes által elismert 20.000 forinttal.

A felperesek keresetük ténybeli alapjaként következetesen arra hivatkoztak, hogy a balesetet követő másfél év elteltével az állattenyésztéssel felhagytak, és a továbbiakban szarvasmarhát már nem tartottak; ezzel a hivatkozással azonban az objektív peradatok, de az egyéb perbeli nyilatkozataik is ellentmondásban állnak. A pszichológus szakértői vizsgálat során a II. rendű felperes azt mondta el, hogy 2017. évben számolták fel az állatokat, az I. rendű felperes 2015. évre tette ennek időpontját (20.P.20.842/2017/50. számú szakértői vélemény I. rendű felperesre vonatkozó 14. oldal, illetve a II. rendű felperesre vonatkozó 10. oldal). A 20.P.20.842/2017/84/1. szám alatti hivatalos szarvasmarhaállomány nyilvántartás szerint 2013. március 8. napján jelentős állománybővítés történt, ami arra utal, hogy ekkor a gazdálkodás volumenét még egyáltalán nem kívánták csökkenteni. A felperesi tenyésztetben 2014. június 7., 2015. február 18., 2016. augusztus 1. napján is volt saját szaporulat. 2016. évben az állomány létszáma 7-19 példány között volt (11 állat esetében a nyilvántartás a tenyésztetből való kikerülés időpontját nem tartalmazza). A 2013. évben született és vásárolt állatok pedig csak 2016. év második felében, illetve 2017. évben kerültek ki a gazdaságból. Az utolsó ismert kikerülési dátum 2017. július 1., így a másodfokú bíróság úgy tekintette, hogy eddig az időpontig el kellett végezni a szarvasmarhák körüli munkákat.

Így az alperesnek a 2012. október 1. napjától 2017. június 30. napjáig terjedő időre (57 hónapra) meg kell térítenie azokat az állattartással járó munkákat, melyeket az I. rendű felperes korábban elvégzett, de a baleset miatt munkáját más munkaerővel kellett pótolni. Ebbe a körbe a nehéz fizikai munka tartozik, a fentiekben kifejtetteknek megfelelően havi 18 óra időtartamban. Ennek havi ellenértéke a 20.P.20.842/2017/98. számú mezőgazdasági szakvélemény 13. oldalán található táblázat szerinti ellenértékekkel 2012. évben 18 óra x 750 Ft/óra=13.500 forint, 2013. évben 18 óra x 780 Ft/óra=14.040 forint, 2014. évben 18 óra x 850 Ft/óra=15.300 forint, 2015. évben 18 óra x 900 Ft/óra=16.200 forint, 2016. évben 18 óra x 950 Ft/óra=17.100 forint, 2017. évben 18 óra x 970 Ft/óra=17.460 forint, összesen $(13.500 \times 3 + 14.040 \times 12 + 15.300 \times 12 + 16.200 \times 12 + 17.100 \times 12 + 17.460 \times 6) = 896.940$ forint.

Az I. rendű felperes pótlásra szoruló állattenyésztési munkájának ellenértéke 2012. június 1. napjától 2017. június 30. napjáig mindösszesen $(268.200 \text{ forint} + 896.940 \text{ forint}) = 1.165.140$ forint, az időszak középső napja 2015. január 15. Az alperes így ezen a címen az I. rendű felperes részére 1.165.140 forint és ennek 2015. január 15. napjától járó törvényes mértékű késedelmi kamata megfizetésére köteles.

Tejtermelés kieső bevétele

A felperesek megalapozottan kifogásolták, hogy az elsőfokú bíróság hivatalos tudomása részeként tette a per anyagává a házassági bontóperben tett személyes előadásaik egyes részleteit. A házassági bontóper nem a jelen per bírósága előtt folyt, így a peranyag ismerete nem hivatalos tudomásnak, hanem a hivatalból lefolytatott bizonyítás eredményének tekinthető. Az 1952. évi III. törvény 164.§ (2) bekezdése alapján a bíróság bizonyítást hivatalból akkor rendelhet el, ha azt a törvény megengedi. Mivel a hivatalból bizonyítást kártérítési perben törvény nem teszi lehetővé, a másodfokú bíróság mellőzte az elsőfokú bíróság ítéletéből mindazokat a hivatkozásokat, melyeket az elsőfokú bíróság a bontóperi iratok alapján állapított meg és tett mérlegelés tárgyává. Az elsőfokú bíróság eljárása nemcsak szabálytalan, hanem szükségtelen is volt, figyelemmel arra, hogy mindazokat az információkat, amelyeket a II. rendű felperes bontóperi előadása alapján vett figyelembe az elsőfokú bíróság, a II. rendű felperes a szakértői meghallgatása során is elmondta, így az a jelen peranyag részeként is rendelkezésre állt. Kiderült ebből, hogy a gazdálkodás kérdésében a házastársak között nem volt egyetértés, a II. rendű felperes azt túlzottan nagy teherterhelésnek, a befektetett pénzt és munkát az elért haszonnal arányban nem állónak érezte, ami jelentősen hozzájárult a házasság megromlásához, mindezzel pedig a felek közötti együttműködésre épített állattenyésztés alapjai is megrendültek.

A fentiekre figyelemmel ugyan kétségtelen, hogy a tehenészetben jelentős átmeneti zavart okozott az I. és II. rendű felpereseket ért súlyos sérülés, amit kisegítő munkaerő alkalmazásával kellett megoldani, és nem vitathatóan a II. rendű felperes mozgáskorlátozottsága is megnehezítette a gazdálkodást. Az viszont nem volt kétséget kizáróan megállapítható, hogy a gazdálkodás felszámolására a balesettel okozati összefüggésben, és nem attól függetlenül, a II. rendű felperesnek a gazdálkodással szembeni ellenérzése miatt került sor. Utóbbira utalnak azok az időbeli összefüggések, melyeket a másodfokú bíróság fentebb már ismertetett, így különösen a balesetet követően történt állatállomány-bővítés, a gazdálkodás balesetet követő 5 évre kiterjedő folytatása.

A másodfokú bíróság így egyetértett az elsőfokú bíróságnak azzal a végkövetkeztetésével, hogy a tejtermelésből kieső bevétel, mint kár nem számolható el.

Gyógyszerköltség

Az I. rendű felperes gyógyszerköltsége vonatkozásában az orvosszakértő a 11. kérdésre adott válaszában 20 darab Voltaren Dolo tableta, 100 g Voltaren gél, 10 darab Voltaren ActiGo tapasz, kúraszerűen Béres porcerősítő alkalmazásának indokoltságát megerősítette. A meghallgatott tanú, tanú2 is alátámasztotta, hogy az I. rendű felperesnek rendszeresen kell fájdalomcsillapító készítményeket alkalmaznia. A végtag fájdalommasságára utal a

bekövetkezett izomsorvadás is, ami alátámasztja, hogy a balesetben sérült végtagját valóban kevésbé terheli, használja az I. rendű felperes. Az igazolhatóan fennálló panaszok esetében havi 2.000 forint valóban elégtelen a fájdalomcsillapító készítmények megvásárlására, arra pedig az elsőfokú bíróság nem adott magyarázatot, hogy a hátralékos időszakot miként számolta el.

Az alperes megalapozatlanul hivatkozott arra, hogy az I. rendű felperes gyógyszerfogyasztását a BÉVER lista nem igazolja vissza. Miután a megjelölt lista a vényre felírt gyógyszerek nyilvántartására szolgál, a hivatkozott készítmények pedig recept nélkül is kiválthatóak, így az, hogy a nyilvántartásban nem szerepelnek, nem zárja ki az alkalmazásuk megtörténtét, szükségességét.

Az I. rendű felperes által 46/3 sorszám alatt csatolt számlán az egyes résztételek fizetendő ára nehezen olvasható, a gyógyszerész azonban a készítmények rendszeres kiváltását igazolta. A másodfokú bíróság a fájdalomcsillapító tablettára, gélre és tapaszra kerekítéssel tételenként 2.500 forintot, a porc regenerálás havi átlagos költségére ugyancsak 2.500 forintot számolt el. Utóbbinál figyelembe vette, hogy egy évben kétszer kell háromhavi kúrát alkalmazni. Az I. rendű felperes havi gyógyszerköltsége így 10.000 forintban határozható meg. A 2012. júniusától 2022. februárjáig terjedő hátralékos időszakban (117 hó) felmerült gyógyszerköltség 1.170.000 forint, ebből térült 2.000 forint, még nem térült 1.168.000 forint. A hátralékos időszak középő napja 2017. április 15.

Elmaradt jövedelem

Az I. rendű felperes 2017. június 1. napján előterjesztett keresetlevelében keresetvesztéség címén a táppénzes időszakra (2012. augusztus 31. napjáig) 90.000 forint, 2012. szeptember 1. napjától kezdődően a többteleterőkifejtéssel elért jövedelemrész figyelmen kívül hagyásával havi 20.000 forint megtérítésére tartott igényt. Utóbb a 2012. szeptember 1. napjától járó időre előterjesztett követelés vonatkozásában keresetét módosította, a rendkívüli munkateljesítményt kizárólag a nem vagyoni kártérítés körében kérte értékelni.

Az alperes védekezését az 1959. évi IV. törvény 280.§ (3) bekezdésére alapította, amivel azonban az elsőfokú bíróság nem foglalkozott. Az 1959. évi IV. törvény 280.§ (3) bekezdésében írtak szerint a jogosult a hat hónapnál régebben lejárt és alapos ok nélkül nem érvényesített baleseti járadék részleteket bírósági úton többé nem követelheti. Az alperes az elkésett igényérvényesítésre történő hivatkozását fellebbezésében is fenntartotta, mely kifogással szemben az I. rendű felperes a Pf.3. sorszám alatti fellebbezési ellenkérelmében egyrészt állította, hogy a kár nem járadékjellegű, másrészt kifejtette, hogy a bűncselekménnyel okozott kár megtérítése iránti igény elévülési ideje a jogerős büntető ítélet meghozatalától (2014. november 5.) kezdődött, így az 2017. május 31. napjáig nem telt el.

A járadék legközvetlenebb értelmében rendszeres pénzbeni ellátást jelent, a baleseti járadék esetében a rendszeresség azon alapul, hogy a kár folyamatosan vagy időközönként visszatérően merül fel. Az 1959. évi IV. törvény 355.§ (3) bekezdése a járadék tipikus példájaként azt az esetet fogalmazza meg, amikor a kártérítés a károsultnak vagy vele szemben tartásra jogosult hozzátartozójának tartását, illetőleg tartásának kiegészítését hivatott szolgálni. A tartást pótló járadékhoz hasonló jellegű a jövedelempótló járadék is, mely a keresetből hiányzó részt hivatott pótolni. Ez a veszteség azokban az időpontokban merül fel újra és újra, amikor a károsult a baleset miatt alacsonyabb összegű időszakai jövedelméhez hozzájut, vagy amely időpontokban a baleset elmaradása esetén a jövedelemhez hozzájutott volna. Ezen a rendszeresen visszatérő jellegén nem változtat, ha az igényt a hátralékos időszakra visszamenőlegesen érvényesítik, és az sem, ha azt a károsult valamely szempont szerint több részre tagolja (pl. hogy a jövedelemveszteség a táppénzes idő alatt, vagy azt követően merült-e fel). Az I. rendű felperes jövedelempótlás iránti igénye a kár felmerülésének sajátos jellege miatt baleseti járadékigénynek minősül.

A PK 52. számú kollégiumi állásfoglalás szerint baleseti járadékkövetelés esetén az elévülési idő a járadékkövetelés egészére, tehát a jövőben lejáráó részletekre vonatkozóan is egységesen akkor kezdődik, amikor a baleset folytán bekövetkezett munkaképesség-csökkenés, illetőleg munkaképtelenség első ízben vezetett keresetkiesésben (jövedelemkiesésben) megmutatkozó károsodásra. Az egyes járadékrészletek iránti követelés azonban az elévülési határidőn belül is csak az 1959. évi IV. törvény 280. § (3) bekezdésében meghatározott korlátok között érvényesíthető bírósági úton.

Az alperes fellebbezését nem az elévülési idő elteltére alapította, így annak a fellebbezési ellenkérelemben foglaltakkal szemben jelentősége sem volt (azon túlmenően, hogy nem volt helytálló az I. rendű felperesnek az elévülési idő megkezdődésével kapcsolatos jogi álláspontja sem, mivel az mindig az esedékessé váláshoz kötődik).

Az I. rendű felperesnek azt kellett volna igazolnia, hogy az igényt hat hónapon belül érvényesítette, vagy ennek elmaradása alapos okkal történt – ide nem értve a büntetőeljárást, mert az az igényérvényesítést nem akadályozza. Ennek hiányában az 1959. évi IV. törvény 280.§ (3) bekezdésére alapított védekezést sikeresnek kellett tekinteni, és a keresetet ebben a részében el kellett utasítani. Ellenkező esetben a jövedelemigazolás beszerzése nélkülözhetetlen lett volna, a perbeli esetben nem lehetett helye a jövedelemveszteség mérlegelésének.

A II. rendű felperes nem vagyoni kártérítés iránti igénye

A II. rendű felperes esetében a másodfokú bíróság nem látott indokot az elsőfokú bíróság által megítélt nem vagyoni kártérítés felemelésére és leszállítására sem. A II. rendű felperes súlyos traumát élt át, a közlekedési balesetben gyermekei, házastársa is sérültek, a saját állapotából adódó fájdalmak mellett az értük érzett aggodalommal is meg kellett küzdenie. Emellett a bal

alkar komplett törése műtéti beavatkozást is igényelt, a felgyógyulás tartama alatt kiszolgáltatott helyzetben volt amellett is, hogy a törés nem a domináns végtagját érintette. Esztétikai jellegű károsodásai (gyöngyházfényű hegek a homlokán, szemöldökén és a karján) is fennmaradtak, amely fiatal életkorára is figyelemmel női mivoltában őt hangsúlyosabban sérthették, különösen a hegek elhalványulását megelőző időszakban. A balesetet követően nyilvánvalóan amiatt is aggódnia kellett, hogy az arcsebzése miként gyógyul. A hegek a gyógyulásukat követően nem torzítóak, nem feltűnőek, lelki panaszt a beszerzett szakértői vélemény szerint már nem okoznak. Mindezekből következően az I. rendű felperest ért nem vagyoni hátrányok ellentételezésére indokolt és szükséges, maradandó egészségkárosodás hiányában ugyanakkor egyúttal elégséges is a 2.000.000 forint nem vagyoni kártérítés.

A maradandóság hiányát (ide nem értve a kozmetikai elváltozásokat) tényként kellett kezelni, miután a perben beszerzett igazságügyi orvosszakértői vélemény amellett következetesen állást foglalt. Az orvosszakértői vélemény lerontására nem alkalmas, hogy korábban más, nem hivatalos eljárásban a II. rendű felperesnél munkaképesség-csökkenést véleményeztek.

Gyermekeküésekben keletkezett kár

A gyermekeküéseket illetően a másodfokú bíróság figyelembe vette, hogy a büntető eljárás csatolt iratai között fellelhető fotódokumentációban láthatóak a roncsban maradt – az első és a hátsó üléssor közé beesett – ülésmagasítók. Elfogadható volt, hogy ezek sérültek, szennyeződtek a baleset során, miután azonban sem a balesetet megelőző állapotukra, sem értékükre egyéb adat nem állt rendelkezésre, a másodfokú bíróság mérlegeléssel 5-5.000 forintot látott reálisan megtérítendőnek e tétel kapcsán, az érvényesített 35.000 forintot eltúlzottnak tartotta.

Útiköltség és kísérő költsége a II. rendű felperesnél

A látogatási és kontrollvizsgálattal felmerült úti- és kísérőköltség vonatkozásában a meghallgatott tanú, tanúl beszámolt arról, hogy nem csak ők, hanem a II. rendű felperes szülei, hozzátartozói is látogatták a felperéseket, így a helység² viszonylatban felmerült látogatási költség megtérítése nem volt mellőzhető, az engedményezés is megtörtént a 105/F/15. szám alatt csatolt megállapodás szerint.

A II. rendű felperes a kárt 11.880 forintban összegszerűsítette azzal, hogy az alperes ezen a címen 1.850 forintot térített, ettől függetlenül csak 5.580 forint és ennek 2013. június 29. napjától járó törvényes mértékű késedelmi kamata megtérítését kérte, amelyre a másodfokú bíróság az alperest terhelő marasztalási összeget felemelte.

Figyelmességi csomag költsége a II. rendű felperesnél

A figyelmességi csomag vonatkozásában a másodfokú bíróság az I. rendű felperes hasonló igényénél kifejtett álláspontját megismételni nem kívánja. Az alperes ezen a címen a II. rendű felperes részére is köteles megfizetni 10.000 forintot és ennek 2012. június 4. napjától járó törvényes mértékű késedelmi kamatát.

Élelemfeljavítás költsége a II. rendű felperesnél

Élelemfeljavítás körében a II. rendű felperes esetében ugyancsak a napi 750 forint többletköltséggel történő elszámolás volt indokolt, ugyanazokra a szempontokra figyelemmel, melyekre a másodfokú bíróság az I. rendű felperes vonatkozásában már kitért. 6 hétre ezen a címen felmerült 31.500 forint költség, ezért a másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság által 15.000 forintban meghatározott marasztalási összeget 31.500 forintra felemelte.

Középarányosan a kamatszámítás kezdőidőpontja a kereseti és fellebbezési kérelemnek megfelelően 2012. június 28. napja, nem pedig az elsőfokú ítélet szerinti 2012. július 10-i dátum.

A II. rendű felperes gondozása

A II. felperes gondozásának kérdésében a szakértői vélemény valóban nem volt mentes az ellentmondásoktól. Miután azonban a vélemény tartalmazott konkrét számadatot a gondozási igényre, a másodfokú bíróság ezt vette figyelembe, elfogadva, hogy a II. rendű felperes a műtött kezét a felgyógyulás alatt csak korlátozottan tudta használni, így önmaga ellátásában is segítségre szorult.

A másodfokú bíróság nem értett egyet azzal, hogy miután az I. és II. rendű felperesek együtt, egyidejűleg voltak sérült állapotban, ez a gondozásuk munkaigényességét csökkentette volna. Attól, aki saját maga is gondozásra szorul, más személy gondozása nem várható el, különösen nem a károkozó mentesítése érdekében. Abból következően, hogy a felpereseket kiszolgáló segítőnek mindkettőjük vonatkozásában el kellett végeznie a személyük körüli teendőket (tisztálkodásban, öltözködésben, étkezésben való segítségnyújtást), az orvosszakértői véleményben a II. rendű felperes esetében meghatározott 6 heti, napi négy órai (összesen 168 óra) gondozás ellenértékében való marasztalás nem mellőzhető. Ezért 117.600 forintra és ennek 2012. június 28. napjától járó törvényes mértékű késedelmi kamatára a marasztalási összeget fel kellett emelni.

A II. rendű felperes háztartási, házkörüli, mezőgazdasági munkáinak pótlása

A II. rendű felperes ezen a címen kizárólag a kieső 6 heti - 30 óra könnyű, 56,5 óra középnehéz és 47,3 óra nehéz - háztartási munka ellentételezését kérte a 20.P.20.842/2017/98. számú szakértői véleményben kimunkáltak szerint. Figyelemmel arra, hogy a nagy alapterületű családi ház rendben tartása mellett a II. rendű felperes férje mellett két kisgyermekről is gondoskodott, az átlagosan 3 óránál valamivel több napi háztartási munka reálisnak értékelhető, a tanúvallomások pedig alátámasztották, hogy ezek a munkák a II. rendű felperesre hárultak.

A másodfokú bíróság az alperesi részteljesítés (11.250 forint) levonásán túl nem talált indokot a lefolytatott bizonyítás eredményeként megállapítható háztartási kisegítési költségtől alacsonyabb összegben történő marasztalásra, ilyen indokot az elsőfokú bíróság ítélete sem tartalmazott. A másodfokú bíróság ezért a 18.750 forint marasztalási összeget 83.275 forintra emelte fel ezen a címen. Középarányosan a kamatszámítás kezdőidőpontja a kereseti és fellebbezési kérelemnek megfelelően 2012. június 28. napja, nem pedig az elsőfokú ítélet szerinti 2012. szeptember 15-i dátum.

A III. és IV. rendű felperések nem vagyoni kártérítés iránti igénye

A III. és a IV. rendű felperések esetében a másodfokú bíróság nem tartotta elfogadhatónak az elsőfokú bíróság nem vagyoni kárigénnyel kapcsolatos álláspontját és indokolását. A 34/1992. (VI.1.) AB határozat óta nem lehet a nem vagyoni kártérítésre való jogosultság feltételének tekinteni, hogy maradandó fogyatékoságot, súlyos sérülést szenvedjen a károsult. A testi épség, testi és lelki egészség sérelme átmenetileg fennálló (és maradéktalan gyógyulással végződő) állapotokban is megnyilvánulhat.

A perbeli balesetben mind a III. rendű, mind a IV. rendű felperes súlyos traumát élt át, családtagjaik sérülése is közvetlenül a szemük előtt történt. Szüleiket sérült, vérző állapotban látták, a súlyos következményektől, a szülők elvesztésétől való félelem természetesen felmerülhetett a gyerekekben, ahogy arról a III. rendű felperes be is számolt. A nyarat mindkét gyermek a baleset következményeinek kitéve, azáltal meghatározottan töltötte, ez az időszak a családtagok lábadozásával telt, ami a csak zúzódásokat szenvedő III. rendű felperes lelkiállapotát is nyilvánvalóan negatív irányba befolyásolta. Mindkét gyermeknél maradtak fenn időlegesen közlekedési félelmek, lelki nehézségek, amelyeket fel kellett dolgozniuk.

Figyelemmel arra, hogy a III. rendű felperesnél a testi sérülések csak zúzódások voltak, a IV. rendű felperes testi épsége ennél jóval súlyosabban sérült, gipszrögzítést igénylő csonttörést szenvedett, ami a felépülés tartama alatt mozgásában is korlátozta, a másodfokú bíróság a III. rendű felperes esetében a 2012. évi ár- és értékviszonyokra is figyelemmel 800.000 forint nem vagyoni kártérítést, míg a csonttörést szenvedett IV. rendű felperes esetében 1.500.000

forint nem vagyoni kártérítést (ideértve a 2012. június 1. napjától járó késedelmi kamatokat is) látott indokoltnak a gyermekek által elszenvedett nem vagyoni hátrányok másnemű, vagyoni előnnyel történő ellentételezésére.

Útiköltség és kísérő költsége a IV. rendű felperesnél

A 2012. június 4. napján a kórházból a nagyszülők által történt hazaszállításra, 2012. június 7. napján kontrollvizsgálaton történő megjelenés költségeire felszámított 3.960 forint útiköltség és 6.000 forint kísérési költség megalapozott. Nem volt vitás a perben, hogy a IV. rendű felperest a kórházból hazaszállították, és az sem, hogy az előírt kontrollvizsgálaton megjelentek vele. Az alperesnek ezen a címen 9.960 forintot és ennek 2012. június 4. napjától járó törvényes mértékű kamatát kell megtérítenie, a másodfokú bíróság a marasztalási összeget ennek megfelelően emelte fel.

Élelemfeljavítás költsége a IV. rendű felperesnél

Az élelemfeljavítás indokolt tartamát - 16 hét - az orvosszakértő megállapította, a szakértői véleményhez aggály nem fűződött. A 750 forint igényelt napi költség – figyelemmel arra, hogy itt nem mennyiségi, hanem minőségi ételmezési szempontokról van szó – a gyermekkorú IV. rendű felperes esetében is elfogadható volt.

Az alperes által térítendő kár ezen a címen 84.000 forint és ennek 2012. augusztus 1. napjától járó törvényes mértékű kamata, a másodfokú bíróság a marasztalási összeget ennek megfelelően emelte fel.

A IV. rendű felperes gondozása

A másodfokú bíróság egyetértett a felpereseknek a fellebbezésben kifejtett azzal az álláspontjával, miszerint egy 5 és fél éves egészséges gyermek ellátása kisebb terhet jelent, mint egy baleseti traumán átesett, szüleit nélkülöző, ágyhoz kötött sérült gyermek gondozása. Mivel azonban az orvosszakértő a sérültek életkorától függetlenül állapította meg a napi gondozási tartamot (gyermek és felnőtt sérültnél is napi négy órában), a másodfokú bíróság szerint is figyelemmel kellett lenni arra, hogy míg egy egészséges felnőtt gondozást nem igényel, az egészséges 5 és fél éves gyermek nem önellátó, nemcsak az egészségi állapota, hanem az életkora miatt is gondozásra szorul, a személye körül mindenképpen felmerülnek olyan gondozási feladatok, amelyek részbeni átfedésben vannak a betegellátási feladatokkal. A másodfokú bíróság ezért a gondozási költség fele részét tekintette a káreseménnyel okozati összefüggésben felmerült költségnek. 224 órai gondozás összesen 156.800 forint ellenértékét,

és ennek 2012. augusztus 1. napjától járó törvényes mértékű kamatát az alperesnek meg kell térítenie, a másodfokú bíróság a marasztalási összeget ennek megfelelően emelte fel.

A marasztalás tehát az egyes felperesek esetében az alábbiak szerint alakul (dőlt betűvel szedve a fellebbezéssel nem érintett tételek, zárójelben a kamatozás kereseti kérelem korlátaira is figyelemmel megállapított kezdőidőpontja minden olyan esetben, amikor az *nem* 2012. június 1. napja).

I. rendű felperes

	<u>elsőfokú ítélet</u>	<u>másodfokú ítélet</u>
Nem vagyoni kártérítés:	2.000.000 forint	6.000.000 forint.
Vagyoni károk:		
<i>kórházi kényszervásárlás:</i>	3.250 forint	3.250 forint
figyelmességi csomag:	-	10.000 forint
<i>ruházati kár:</i>	11.200 forint	11.200 forint
gépjárműkár:	-	250.000 forint
gépjárműpótlás:	-	51.500 forint (2014.01.20.)
útiköltség és kísérő:	293.035 forint	277.195 forint (2013.07.15)
élelemfeljavítás:	20.000 forint	45.000 forint (2012.07.31.)
gondozás:	35.000 forint	238.000 forint (2012.08.01.)
házkörüli kisegítés hátralék:	1.100.000 forint	1.182.500 forint (2017.04.15.)
mg-i kisegítés:	-	1.165.140 forint (2015.01.15.)
tejtermelés kieső jövedelme:	-	-
gyógyszerköltség hátralék:	60.000 forint	1.168.000 forint (2017.04.15)
<u>jövedelemvesztés:</u>	<u>90.000 forint</u>	<u>-</u>
összesen	1.642.485 forint*	4.401.785 forint.

* Az elsőfokú ítélet rendelkező részben írt marasztalás 30.000 forinttal magasabb, mint a részösszegek összege. Az eltérés oka nem állapítható meg.

Járadék:

házkörüli kisegítő járadéka:	-	havi 10.000 forint 2022. március hótól
gyógyszerköltség járadék:	-	havi 10.000 forint 2022. március hótól
összesen		havi 20.000 forint 2022. március hótól.

II. rendű felperes

	<u>elsőfokú ítélet</u>	<u>másodfokú ítélet</u>
Nem vagyoni kártérítés:	2.000.000 forint	2.000.000 forint.

Vagyoni károk:

gyermekülések:	-	10.000 forint
utiköltség és kísérő:	1.850 forint (?)	5.580 forint (2013.06.29.)
figyelmességi csomag:	-	10.000 forint (2012.06.04.)
élelemfeljavítás:	15.000 forint	31.500 forint (2012.06.28)
gondozás:	-	117.600 forint (2012.06.28)
<u>kisegítő:</u>	<u>28.750 forint</u>	<u>83.275 forint (2012.06.28.)</u>
összesen	55.600 forint**	257.955 forint.

** Az elsőfokú ítélet rendelkező részben írt marasztalás 10.000 forinttal magasabb, mint a részösszegek összege. Az eltérés oka nem állapítható meg.

A III. és IV. rendű felperesek felcseréléséből adódó problémát a másodfokú bíróság úgy oldotta meg, hogy a helyes rendűséget behelyettesítette a tévesen megjelölt rendűség helyébe (a III. és IV. rendű felpereseket „visszacserélte”), és az egyes igényeket olyan módon tekintette az egyes felpereseknél elbíráltak, ahogy az az igények tartalmából következett. Miután azonban a rendelkező résznek egyértelműen végrehajthatónak kell lennie, és az ott írt, az egyes felpereseknek járó összegek kizárólag a bevezető részben az adott rendűség alatt megjelölt felpereshez köthetőek, a rendelkező részt nem lehetett ilyen módon kezelni. Ezért a megváltoztatást a másodfokú bíróság az elsőfokú rendelkezés szövegéből kiindulva fogalmazta meg.

III. rendű felperes

	<u>elsőfokú ítélet</u>	<u>másodfokú ítélet</u>
Nem vagyoni kártérítés:	-	800.000 forint
<i>hazaszállítás költsége:</i>	1.500 forint	1.500 forint (2012. 07.10.)
<i>gondozás:</i>	-	-
összesen:	1.500 forint	801.500 forint.

IV. rendű felperes

	<u>elsőfokú ítélet</u>	<u>másodfokú ítélet</u>
Nem vagyoni kártérítés:	-	1.500.000 forint
útiköltség és kísérő:	3.000 forint	9.960 forint (2012.06.04.)
élelemfeljavítás:	25.000 forint	84.000 forint (2012.08.01.)
<i>gondozás:</i>	-	156.800 forint (2012.08.01)
összesen	28.000 forint	1.750.760 forint.

A fentiekre figyelemmel a másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság ítéletét az 1952. évi III. törvény 253.§ (2) bekezdése alapján fellebbezett részében részben az alábbiak szerint változtatta meg:

Az I. rendű felperes javára megállapított 2.000.000 forint marasztalási összeget 6.000.000 forintra és annak az elsőfokú ítéletben írt kamatára, az 1.642.485 forint marasztalási összeget 4.401.785 forintra felemelte. Az 1.642.485 forint marasztalási összeg egyes külön kamatozó részösszegeit mellőzte, és ehelyett az alperest 274.450 forint után 2012. június 1. napjától, 45.000 forint után 2012. július 31. napjától, 238.000 forint után 2012. augusztus 1. napjától, 277.195 forint után 2013. július 15. napjától, 51.500 forint után 2014. január 20. napjától, 1.165.140 forint után 2015. január 15. napjától, 2.350.500 forint után 2017. április 15. napjától a kifizetés napjáig járó, az elsőfokú ítéletben írt mértékű kamat megfizetésére kötelezte. Kötelezte továbbá az alperest, hogy fizessen meg az I. rendű felperesnek havonta előre, minden hónap 10. napjáig 10.000 forint háztartási, házkörüli kisegítői és 10.000 forint gyógyszerköltség járadékot.

A II. rendű felperes javára megállapított 55.600 forint marasztalási összeget 257.955 forintra felemelte. Az 55.600 forint marasztalási összeg egyes külön kamatozó részösszegeit mellőzte, és ehelyett az alperest 10.000 forint után 2012. június 1. napjától, 10.000 forint után 2012. június 4. napjától, 232.375 forint után 2012. június 28. napjától, 5.580 forint után 2012. június 29. napjától a kifizetés napjáig járó, az elsőfokú ítéletben írt mértékű kamat megfizetésére kötelezte.

A III. rendű felperes javára megállapított 28.000 forint és ennek 2012. július 10. napjától járó kamata marasztalási összeget 801.500 forintra, ebből 800.000 forint után 2012. június 1. napjától, 1.500 forint után 2012. július 10. napjától a kifizetés napjáig járó, az elsőfokú ítéletben írt mértékű kamatokra felemelte.

A IV. rendű felperes javára megállapított 1.500 forint és ennek 2012. július 10. napjától járó kamata marasztalási összeget 1.750.760 forintra és ebből 1.500.000 forint után 2012. június 1. napjától, 9.960 forint után 2012. június 4. napjától, 240.800 forint után 2012. augusztus 1. napjától a kifizetés napjáig járó, az elsőfokú ítéletben írt mértékű kamatokra felemelte.

Az elsőfokú eljárásra járó perköltség számításánál a másodfokú bíróság az alábbiakra volt figyelemmel:

Az I. rendű felperes legmagasabb követelése a kórházi látogatással, kontrollvizsgálatokkal felmerült úti- és kíséreköltség körében 348.035 forint, a tejtermelés kieső bevételeinek járadékára havi 747.360 forint, jövedelempótló járadék címén pedig havi 20.000 forint járadék megtérítésére irányult. Az I. rendű felperes keresetének pertárgyértéke 18.858.773 forint volt (7.000.000 forint nem vagyoni kártérítés + 3.250 forint kórházi kényszervásárlás + 10.000 forint figyelmességi csomag + 39.000 forint ruházati kár + 300.000 forint gépjárműkár + 51.500 forint pótlási költség + 348.035 forint útiköltség + 84.000 forint élelemfeljavítás + 313.600 forint gondozás + $12 \times 110.065 = 1.320.780$ forint kisegítő költsége + $12 \times 747.360 = 8.968.320$ tejtermelésből jövedelemveszteség + $12 \times 15.024 = 180.288$ forint gyógyszerköltség + $12 \times 20.000 = 240.000$ forint jövedelemveszteség). Ebből az I. rendű felperes keresete eredményes lett 7.335.665 forint vonatkozásában (6.000.000 forint nem vagyoni kártérítés + 3.250 forint kórházi kényszervásárlás + 10.000 forint figyelmességi csomag + 11.200 forint ruházati kár + 250.000 forint gépjárműkár + 51.500 forint pótlási költség + 277.195 forint útiköltség + 45.000 forint élelemfeljavítás + 238.000 forint gondozás + $12 \times 27.460 = 329.520$ forint kisegítő költsége + 0 forint tejtermelésből jövedelemveszteség + $12 \times 10.00 = 120.000$ forint gyógyszerköltség + 0 forint jövedelemveszteség)

Az I. rendű felperes pernyertessége megközelítőleg 40% mértékű.

A II. rendű felperes legmagasabb kereseti kérelme az élelemfeljavítás körében 45.000 forint, a gondozás költségére 191.500 forint, a háztartási, házkörűli, mezőgazdasági kisegítő költségeire havi 20.000 forint járadék, a gyógyszer-többletköltségre havi 9.020 forint járadék és további 10.000 forint egyszeri jövedelemvesztés megtérítésére irányult.

A II. rendű felperes keresetének pertárgyértéke 3.645.320 forint volt (3.000.000 forint nem vagyoni kártérítés + 35.000 gyermekülésekben kár + 5.580 forint útiköltség + 10.000 forint figyelmességi csomag + 45.000 forint élelemfeljavítás + 191.500 forint gondozás + $12 \times 20.000 = 240.000$ forint kisegítő költsége + $12 \times 9.020 = 108.240$ forint gyógyszerköltség + 10.000 forint jövedelemvesztés). Ebből az I. rendű felperes keresete eredményes lett a marasztalási összegnek megfelelő 2.257.955 forint vonatkozásában.

A II. rendű felperes pernyertessége a 60% -ot meghaladja.

A III. rendű felperes keresetének pertárgyértéke 1.032.280 forint, eredményes lett 801.500 forint vonatkozásában. A pernyertesség csaknem 80 % mértékű.

A IV. rendű felperes keresetének pertárgyértéke 2.407.560 forint, eredményes lett 1.750.760 forint vonatkozásában. A pernyertesség a 70 %-ot meghaladja.

A másodfokú bíróság valamennyi felperes esetében alkalmazhatónak találta az 1952 évi III. törvény 81.§ (2) bekezdését, mivel a követelt összegek nem voltak nyilvánvalóan eltúlzottak. A felpereseknek járó elsőfokú perköltség összegét a bírósági eljárásban megállapítható ügyvédi költségekről szóló 32/2003. (VIII.22.) IM rendelet (a továbbiakban: R.) 2.§ (1) bekezdése, 4/A.§-alapján állapította meg, a kikötött 20% mértékű ügyvédi munkadíjat azonban a per tartama ellenére is eltúlzottnak ítélte, és azt az R. 2.§ (2) bekezdése alapján a pertárgyértékben kifejezett pernyertesség 10% +ÁFA mértékre mérsékelte.

A pervesztességükre eső feljegyzett kereseti illeték és az állam által előlegezett költség viselése alól a másodfokú bíróság a felpereseket a jelen eljárásban még alkalmazandó, a költségmentesség alkalmazásáról szóló 6/1986. (VI. 26.) IM rendelet (Kmr.) 15.§ (1) bekezdése alapján mentesítette. Az elsőfokú bíróság nem vette figyelembe az alperest megillető, az illetékekről szóló 1990. évi XCIII. törvény (Itv.) 5.§ (1) bekezdés d) pontja szerinti illetékmentességet, így a másodfokú bíróság az alperes illetékfizetésre kötelezését mellőzte. Az elsőfokú eljárásban feljegyzett illeték egészét az állam viseli a Kmr. 14.§-a alapján.

Az alperes az összesített pervesztessége (12.145.880/25.943.993) arányában köteles viselni az állam által előlegezett szakértői költséget. A szakértői költség 2.203.805 forint volt, ebből az

alperes pervesztességével arányos 1.031.700 forint. A másodfokú bíróság az 1952. évi III. törvény 253.§ (3) bekezdése alapján az alperes által az államnak megtérítendő előlegezett költség összegét ennek megfelelően felemelte.

Az I. rendű felperes fellebbezésének pertárgyértéke 8.059.388 forint volt (5.000.000 forint nem vagyoni kártérítés + 10.000 forint figyelmességi csomag + 300.000 forint gépjárműkár + 51.500 forint pótlási költség + 25.000 forint élelemfeljavítás + 203.000 forint gondozás + $12 \times 110.065 = 1.320.780$ forint kisegítő költsége + $12 \times 80.735 = 968.820$ tejtermelésből jövedelemveszteség + $12 \times 15.024 = 180.288$ forint gyógyszerköltség). Ebből az I. rendű felperes fellebbezése eredményes lett 4.989.020 forint vonatkozásában (4.000.000 forint nem vagyoni kártérítés + 10.000 forint figyelmességi csomag + 250.000 forint gépjárműkár + 51.500 forint pótlási költség + 25.000 forint élelemfeljavítás + 203.000 forint gondozás + $12 \times 27.460 = 203.000$ forint kisegítő költsége + 0 forint tejtermelésből jövedelemveszteség + $12 \times 10.000 = 120.000$ forint gyógyszerköltség), ami a 62%-os mértéket csaknem eléri. A másodfokú bíróság ezért a perköltség viselésére az 1952. évi III. törvény 81.§ (2) bekezdését megfelelően alkalmazva a fellebbezés eredményes része után az R. 3.§ (2) bekezdés a) pontja, (5) bekezdése és 4/A.§-a alapján állapította meg az I. rendű felperesnek járó perköltséget 158.400 forint összegben.

Az alperes I. rendű felperes elleni fellebbezésének pertárgyértéke 1.027.500 forint (33.110 forint útiköltség és kísérő költsége + 1.027.500 forint kisegítés hátraléka + 60.000 forint gyógyszerköltség hátralék + 90.000 forint jövedelemveszteség). Ebből az alperes fellebbezése eredményes lett 105.840 forint vonatkozásában (15.840 forint útiköltség és kísérő költsége + 90.000 forint jövedelemveszteség), ami a 9 %-ot nem éri el. A perköltség viselésére az 1952. évi III. törvény 81.§ (1) bekezdését kellett alkalmazni.

A fellebbezési pertárgyérték után megállapítható ügyvédi munkadíj az I. rendű felperes esetében az R. 3.§ (2) bekezdés a) pontja, (5) bekezdése és 4/A.§-a alapján 38.400 forint, melyből a másodfokú pernyertességével arányos 35.000 forint, az alperes esetében az R. 3.§ (2) bekezdés a) pontja, (5) bekezdése alapján 30.300 forint, melyből a másodfokú pernyertességével arányos 2.600 forint. Az I. rendű felperes javára mutatkozó különbözet 32.400 forint.

Az alperes által az I. rendű felperesnek fizetendő másodfokú perköltség összesen (158.400 + 32.400 forint=) 190.800 forint.

A II. rendű felperes fellebbezésének pertárgyértéke 1.250.455 forint volt (1.000.000 forint nem vagyoni kártérítés + 35.000 forint gyermekülésekben keletkezett kár + 5.580 forint útiköltség + 10.000 forint figyelmességi csomag + 16.500 forint élelemfeljavítás + 117.600 forint gondozás + 65.775 forint kisegítő költsége). Ebből a II. rendű felperes fellebbezése eredményes lett 214.205 forint vonatkozásában (0 forint nem vagyoni kártérítés + 10.000 forint gyermekülésekben kár + 5.580 forint útiköltség + 10.000 forint figyelmességi csomag +

16.500 forint élelemfeljavítás + 117.600 forint gondozás + 54.525 forint kisegítő költsége, ami a 17%-os mértéket alig haladja meg.

A fellebbezési pertárgyérték után megállapítható ügyvédi munkadíj a II. rendű felperes esetében az R. 3.§ (2) bekezdés a) pontja, (5) bekezdése és 4/A.§-a alapján 39.700 forint, melyből a másodfokú pernyertességével arányos 6.800 forint, az alperes esetében az R. 3.§ (2) bekezdés a) pontja, (5) bekezdése alapján 31.300 forint, melyből a másodfokú pernyertességével arányos 25.900 forint. Az alperes javára mutató különbözet 19.100 forint.

Az alperes II. rendű felperes elleni fellebbezésének pertárgyértéke 1.010.000 forint (1.000.000 forint nem vagyoni és 10.000 forint vagyoni kár), ami eredménytelen maradt. Az alperes tartozik a II. rendű felperesnek az alperesi fellebbezés pertárgyértéke után az R. 3.§ (2) bekezdés a) pontja, (5) bekezdése és 4/A.§-a alapján számított 32.100 forint ügyvédi munkadíjjal.

Az alperes által a II. rendű felperesnek az 1952. évi III. törvény 81.§ (1) bekezdése alapján fizetendő másodfokú perköltség összesen (32.100 forint – 19.100 forint=) 13.000 forint.

A III. rendű felperes fellebbezésének pertárgyértéke 1.000.000 forint volt, eredményes lett 800.000 forint vonatkozásában, ami 80%-os mértéket jelent. A másodfokú bíróság ezért a perköltség viselésére az 1952. évi III. törvény 81.§ (2) bekezdését megfelelően alkalmazva a fellebbezés eredményes része után az R. 3.§ (2) bekezdés a) pontja, (5) bekezdése és 4/A.§-a alapján állapította meg III. rendű felperesnek járó perköltséget 25.400 forint összegben.

A IV. rendű felperes fellebbezésének pertárgyértéke 2.379.560 forintot tett ki (2.000.000 forint nem vagyoni kártérítés + 6.960 forint útiköltség + 59.000 forint élelemfeljavítás + 313.600 forint gondozás), eredményes lett 1.722.760 forint vonatkozásában (1.500.000 forint nem vagyoni kártérítés + 6.960 forint útiköltség + 59.000 forint élelemfeljavítás + 156.800 forint gondozás), ami meghaladja a 72% mértékű eredményességet. Az 1952. évi III. törvény 81.§ (2) bekezdése alapján az R. 3.§ (2) bekezdés a) pontja, (5) bekezdése és 4/A.§-a alapján számított 54.700 forint perköltséget köteles az alperes a IV. rendű felperesnek megfizetni.

A tárgyi költségfeljegyzési jogos perben a II. rendű felperes által az államnak a Kmr. 13.§ (2) bekezdésére figyelemmel fizetendő fellebbezési eljárási illeték a saját fellebbezés eredménytelen részéből következően 82.900 forint, egyebekben a felperesek a meg nem fizetett illeték viselése alól a Kmr. 15.§-a alapján mentesíthetők voltak.

Az alperesnek a másodfokú pervesztességével arányos fellebbezési illetéket a már hivatkozott illetékmentességére figyelemmel nem kell megfizetnie, azt az Itv. 74.§ (3) bekezdése folytán alkalmazandó Kmr. 13.§ (1) bekezdése, 14.§-a alapján az állam viseli.

Pécs, 2022. június 23.

Dr. Kutasi Tünde s.k. a tanács elnöke, Gáspárné dr. Baranyabán Judit s.k. előadó bíró, Dr.
Kovács János s.k. bíró